

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 4

(2017–2018)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2017
og pensjonisters inntektsforhold

Innhold

1	Innledning.....	5	4	Inntektsutvikling blant den eldre befolkningen	17
2	Regulering av pensjoner mv. i 2017	6			
2.1	Innledning	6		Vedlegg	
2.2	Regulering fra 1. mai 2017	6	1	Forskrift 6. mai 2011 nr. 465	21
2.3	Drøftinger med organisasjonene	6	2	Forskrift 2. juni 2017 nr. 679	24
			3	Forskrift 11. august 2017 nr. 1241	27
3	Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntekts-utvikling og kjøpekraft	12	4	Avtale mellom regjeringen og organisasjonene	30
3.1	Innledning	12	5	Protokoll fra møte 20. april 2017 ...	33
3.2	Realvekst i alderspensjon	12	6	Protokoll fra møtene 15. og 16. mai 2017	37
3.3	Endring av grunnpensjon og minstepensjon i 2016 og av minstepensjon i 2017	12	7	Tabeller	50
3.4	Endring av skatt i 2017	13			
3.5	Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper	13			

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Meld. St. 4

(2017–2018)

Melding til Stortinget

Regulering av pensjoner i 2017 og pensjonisters inntektsforhold

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 13. oktober 2017,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Innledning

Arbeids- og sosialdepartementet legger med dette frem melding om regulering av pensjoner mv. 1. mai 2017 og om pensjonisters inntektsforhold.

Budsjettering av utgifter til pensjoner og ytelser som reguleres med grunnbeløpet (G) ble endret fra og med statsbudsjettet for 2016. Den nye budsjetteringsrutinen innebærer at anslått effekt av neste års regulering av pensjoner, basert på anslaget for lønnsvekst i statsbudsjettet, budsjetteres på de relevante poster på Arbeids- og sosialdepartementets budsjett direkte og som en del av den ordinære budsjettprosessen, jf. Prop. 1 S fra Arbeids- og sosialdepartementet. Ved behov vil de relevante budsjettpostene korrigeres i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett. Det er dermed ikke behov for en egen proposisjon med forslag til budsjettmessige kon-

sekvenser av den årlige reguleringen, slik rutinen var til og med statsbudsjettet for 2015.

Gjennomføringen av regulering av pensjoner ble ellers ikke endret som følge av den nye budsjetteringsrutinen. Det skal fortsatt gjennomføres drøftinger med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner om tallgrunnlaget for reguleringen. Drøftingene gjennomføres i møter umiddelbart etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt frem.

I punkt 2 gjøres det nærmere rede for reguleringen av pensjoner mv. i 2017, og i punkt 3 omtales faktorer som påvirker utviklingen i pensjonistenes realinntekt og kjøpekraft. I punkt 4 redegjøres det for utviklingen i samlet realinntekt blant den eldre befolkningen. Protokoller fra møtene og tabeller m.m. følger som vedlegg 1–7.

2 Regulering av pensjoner mv. i 2017

2.1 Innledning

Dagens regler for regulering av alderspensjon ble innført fra 2011 som en del av pensjonsreformen. Alderspensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter en fast faktor på 0,75 pst. Andre pensjoner som offentlig tjenestepensjon og privat og offentlig AFP reguleres tilsvarende. Satsene for minste pensjonsnivå og garantipensjon blir regulert med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen. Uføretrygd reguleres med lønnsveksten.

Til grunn for den årlige reguleringen ligger forventet lønnsvekst i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene. Forventet lønnsvekst i reguleringsåret settes lik anslaget for gjennomsnittlig årslønnsvekst i revidert nasjonalbudsjett. Faktisk lønnsvekst de siste to år settes til årslønnsvekst for lønnstakere under ett, som går fram av de årlige rapportene «Grunnlaget for inntektsoppgjørene» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU).

Det vises til forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden. Forskriften følger som vedlegg 1.

2.2 Regulering fra 1. mai 2017

Ved den årlige reguleringen skal en som nevnt legge til grunn forventet lønnsvekst i reguleringsåret og justere for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene.

Lønnsveksten i 2017 ble i Revidert nasjonalbudsjett 2017 anslått til 2,4 pst. Ved reguleringen i 2016 ble det lagt til grunn en forventet lønnsvekst på 2,4 pst i 2016. Faktisk lønnsvekst for 2016 ble i TBU-rapporten i 2017 anslått til 1,7 pst. Ved reguleringen i 2016 ble det videre lagt til grunn en faktisk lønnsvekst på 2,8 pst. i 2015. Anslaget for 2015 er i TBU-rapporten i 2017 uendret. Det forelå dermed et negativt avvik på 0,7 prosentpoeng for 2016, men ikke avvik for 2015. På denne bakgrunn ble anslått årslønnsvekst i 2017, korrigert for

avvik mellom faktisk og anslått lønnsvekst siste to år, fastsatt til 1,68 pst., hvilket tilsvarer en vekst på 1,14 pst. fra 1. mai. Dette gir en vekst i alderspensjon under utbetaling på 0,38 pst., og det gjennomsnittlige grunnbeløpet økte fra 91 740 kroner i 2016 til 93 281 kroner i 2017. Nytt grunnbeløp fra 1. mai er 93 634 kroner. Det vises til boks 2.1

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger, ble fastsatt ved kongelig resolusjon 2. juni 2017. Denne forskriften og endringsforskrift 11. august 2017 nr. 1241 følger som vedlegg 2 og vedlegg 3.

Alderspensjonens minstenivå ytes til personer med ingen eller lav pensjonsopptjening. Minstenivået avhenger av vedkommendes sivilstatus og eventuell ektefelles pensjons- og inntektsforhold og ytes etter fem ulike satser etter folketrygdloven kapittel 19. Etter folketrygdloven kapittel 20 (ny alderspensjon) ytes det garantipensjon etter høy og ordinær sats. Nye minstesatser fra 1. mai og 1. september 2017 fremkommer av boks 2.2.

Boks 2.3 viser et eksempel på månedlig alderspensjon for gifte personer med pensjon over minste pensjonsnivå, og boks 2.4 viser et eksempel på alderspensjon for enslige personer med minste pensjonsnivå.

2.3 Drøftinger med organisasjonene

Tallgrunnlaget for beregning av lønnsveksten som benyttes ved regulering av grunnbeløpet og pensjoner, skal gjennomgås og drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner før samlet lønnsvekst fastsettes. Dette følger av forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden § 4.

Drøftingsordningen er formalisert i avtale av 28. november 2014 mellom regjeringen og pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner om regulering av folketryg-

dens grunnbeløp og pensjoner. Avtalen regulerer formålet med drøftingene, hvilke organisasjoner som skal representeres på møtene, hvor mange deltagere hver organisasjon kan møte med og gjennomføringen av møtene. Det vises til vedlegg 4.

Det følger av avtalen at formålet med drøftingene, så langt det er mulig, er å sikre en felles forståelse mellom partene om forutsetningene som skal legges til grunn for reguleringen. Partene skal også vurdere om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved fastsettingen av lønnsveksten. Dette er nærmere omtalt i boks 2.5.

Etter at tallgrunnlaget er drøftet med organisasjonene, fastsetter Kongen, med hjemmel i folketrygdloven §§ 1-4, 4-4, 19-14 og 20-18, reguleringsfaktorer og satser for minste pensjonsnivå.

Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet¹), Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Unio, Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS) og Akademikerne deltar i drøftingsmøtene. Finansdepartementet er også representert. Arbeids- og sosialministeren leder møtene.

I forkant av selve drøftingsmøtene ble det 20. april 2017 avholdt møte mellom organisasjonene og Arbeids- og sosialdepartementet hvor

rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017» fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene ble gjennomgått. Organisasjonene hadde en felles protokolltilførsel. Organisasjonene viste til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet som skyldtes sammensetningseffekter mellom næringer og strukturendringer innad i næringer. Protokollen fra møtet følger som vedlegg 5.

Drøftingsmøtene ble gjennomført 15. og 16. mai 2017. Det ble slått fast at anslaget for lønnsvekst i 2017 i revidert nasjonalbudsjett er 2,4 pst. Det ble også konstatert at det forelå et negativt avvik mellom forventet lønnsvekst og faktisk lønnsvekst på 0,7 prosentpoeng for 2016, og at det ikke forelå noe avvik for 2015. Det ble fra Regjeringens side lagt til grunn av det ikke forelå særlige forhold som det skulle tas hensyn til ved beregningen av lønnsveksten. Se nærmere omtale av særlige forhold i boks 2.5.

Organisasjonene krevde at Regjeringen skulle legge frem trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren. Unio, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken hadde en felles protokolltilførsel. For øvrig hadde LO, YS og Akademikerne protokolltilførsler. Organisasjonene uttrykte misnøye med at regjeringen ikke hensyntok strukturelle endringer som særlige forhold. Videre var organisasjonene skuffet over at regjeringen ikke imøtekom kravet om å legge om reguleringen. Protokollen fra møtene følger som vedlegg 6.

Pensjonistforbundet, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner avsto fra å undertegne protokollen.

¹ SAKO-samarbeidet er en samarbeidskomité bestående av LO-Stats Pensjonistutvalg, Telepensjonistenes Landsforbund, Fagforbundets sentrale pensjonistutvalg, Postens Pensjonistforbund, Politiets Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes Forbund og Statens vegvesens pensjonistforbund.

Boks 2.1 Beregning av vekst i alderspensjon fra 1. mai 2017*Samlet prosentvis årslønnsvekst:*

Den samlede prosentvise årslønnsveksten (*s*) som skal benyttes ved reguleringen skal beregnes etter følgende formel:

$$s = ((1 + a_1/100) \times (1 + a_2/100) \times (1 + f/100) - 1) \times 100$$

Faktorene a_1 og a_2 er avviket i prosentpoeng mellom forventet og faktisk lønnsvekst ett og to år tilbake i tid, det vil i 2017 si henholdsvis minus 0,7 og 0,0 prosentpoeng for 2016 og 2015, mens f er forventet lønnsvekst i 2017, anslått til 2,4 pst.

Samlet årlig lønnsvekst i 2017 (vekst i gjennomsnittlig G) ble på denne bakgrunn beregnet til 1,68 pst.:

$$(1 - 0,7/100) \times (1 + 0,0/100) \times (1 + 2,4/100) - 1) \times 100 = \mathbf{1,68 \text{ pst.}}$$

Vekst i grunnbeløp fra 1. mai 2017:

Nytt grunnbeløp fra 1. mai fastsettes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra 2016 til 2017 blir lik den samlede årslønnsveksten:

$$(93\,281 \times 12) - (92\,576 \times 4) = 749\,068/8 = 93\,634$$

Grunnbeløpet øker fra 92 576 kroner til 93 634 kroner.

Vekst i grunnbeløpet fra 1. mai er **1,14 pst.**

Vekst i alderspensjonen under utbetaling fra 1. mai 2017 kommer frem slik:

$$(1 + 1,14 \text{ pst.}) \times (1 - 0,75 \text{ pst.}) - 1 = \mathbf{0,38 \text{ pst.}}$$

Alderspensjonen oppreguleres med lønnsvekst og fratrekkes deretter 0,75 pst. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd og § 20-18 andre ledd fra 1. mai 2017 er dermed 0,38 pst.

Boks 2.2 Beregning av vekst i minste pensjonsnivå fra 1. mai 2017

Vekst i minste pensjonsnivå fra 1. mai 2017:

Satsene for minste pensjonsnivå reguleres i samsvar med med lønnsveksten på 1,14 pst. og justeres deretter for effekten av levealdersjusteringen for 67-åringer i reguleringsåret. Effekten beregnes som forholdet mellom forholdstallet for 67-åringer i året før reguleringsåret og forholdstallet for 67-åringer i reguleringsåret, det vil si 1,030/1,036 i 2017.

Eksempel ordinær sats:

$$(170\,765 + 1,14 \text{ pst.}) \times (1,030/1,036) = 171\,711$$

Ordinær sats øker fra 170 765 kroner til 171 711 kroner.

Vekst i minstesatsene fra 1. mai er **0,55 pst.**

Minste pensjonsnivå fra 1. mai og 1. september

	1. mai 2016	1. sept 2016	1. mai 2017	1. sept 2017
Lav sats (ektefelle har pensjon)	142 915	147 408	148 225	149 225
Ordinær sats (ektefellen har uføretrygd eller årlig inntekt over 2G)	166 274	170 765	171 711	172 711
Høy sats (pensjonist med ektefelle med inntekt under 2 G og som ikke har pensjon eller trygd)	179 748	179 748	180 744	181 744
Særskilt sats (enslig pensjonist)		183 748	184 766	188 766
Særskilt sats (forsørger ektefelle over 60 år og fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg)	280 337	280 337	281 891	282 891

Garantipensjon fra 1. mai

	1. mai 2016	1. mai 2017
Ordinær sats (ektefellen har uføretrygd, alderspensjon eller AFP eller årlig inntekt over 2G)	166 274	167 196
Høy sats (enslig pensjonist og pensjonist med ektefelle med inntekt under 2 G og som ikke har pensjon eller trygd)	179 748	180 744

Boks 2.3 Alderspensjon for gift person med pensjon over minste pensjonsnivå. Eksempel*Månedlig pensjonen frem til 1. mai 2017*

Grunnpensjon	$92\,576 \times 0,90/12$	6 943 kroner
Tilleggspensjon		12 500 kroner
Sum		19 443 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2017

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til **0,38 pst.**, jf. forskrift 2. juni 2017 nr. 679 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger § 2.

Grunnpensjon	6 943 kroner + 0,38 pst.	6 969 kroner
Tilleggspensjon	12 500 kroner + 0,38 pst.	12 548 kroner
Sum		19 517 kroner

Boks 2.4 Alderspensjon for enslig person med minste pensjonsnivå. Eksempel*Månedlig pensjonen frem til 1. mai 2017*

Minste pensjonsnivå særskilt sats enslig = 183 748 kroner (fra 1. september 2016)

Grunnpensjon	$92\,576 \times 1,00/12$	7 715 kroner
Tilleggspensjon		5 100 kroner
Pensjonstillegg/minstenivåtillegg		2 497 kroner
Sum		15 312 kroner

Månedlig pensjon fra 1. mai 2017

Reguleringsfaktoren for alderspensjon under utbetaling ble fastsatt til **0,38 pst.**, og minste pensjonsnivå særskilt sats enslig ble fastsatt til **184 766 kroner**, jf. forskrift 2. juni 2017 nr. 679 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekter for rett til dagpenger § 2 og § 3 første ledd.

Grunnpensjon	7 715 kroner + 0,38 pst.	7 744 kroner
Tilleggspensjon	5 100 kroner + 0,38 pst.	5 119 kroner
Pensjonstillegg/minstenivåtillegg		2 534 kroner
Sum		15 397 kroner

Boks 2.5 Særlige forhold

I forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, heter det blant annet: «Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.»

Det betyr at begrepet særlige forhold bare dreier seg om selve tallgrunnlaget for reguleringen. Utgangspunktet for beregningen av lønnsveksten er forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelle avvik mellom faktisk og forventet lønnsutvikling siste to år.

Faktisk lønnsutvikling settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett slik den går frem av hovedrapporten fra TBU. Det kan forekomme at det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper av lønnstakere og som igjen kan ha innvirket på fastsettelsen av den gjennomsnittlige årslønnsveksten. I slike situasjoner skal

det vurderes om det skal tas hensyn til denne effekten ved fastsettelsen av lønnsveksten som benyttes ved reguleringen. Særlige forhold er begrenset til dette spørsmålet.

I avtalen mellom regjeringen og organisasjonene om drøftingsordningen fremgår det at spørsmålet om særlige forhold er et eget tema i drøftingene. Særlige forhold ble sist hensyntatt i 2002 da særskilte elementer i oppgjøret for skoleverket ble holdt utenfor fastsettingen av lønnsveksten. Det ble vist til at de særskilte lønnstilleggene for skoleverket hadde sin motpost i blant annet at lærerne skulle øke undervisningstiden per uke. Lønnsveksten som ble benyttet i reguleringen ble følgelig justert ned i forhold til den faktiske lønnsveksten.

Både definisjonen av særlige forhold og vurderingen av om det foreligger særlige forhold har sin opprinnelse i det gamle reguleringsregimet, som Stortinget vedtok i 2003, og som ble videreført i reguleringsreglene fra 2011.

3 Faktorer som påvirker pensjonistenes realinntektsutvikling og kjøpekraft

3.1 Innledning

Gjennom reguleringen av pensjonene bestemmes den nominelle inntektsutviklingen til pensjonistene. Realveksten fremkommer ved å ta hensyn til prisutviklingen. Både den nominelle og den reelle inntektsutviklingen påvirkes også av endringer i pensjonsreglene. Når det også tas hensyn til skatt fremkommer utviklingen i pensjonistenes kjøpekraft.

I dette kapitlet redegjøres det for realvekst i alderspensjon der det bare tas hensyn til konsekvensene for realveksten av reguleringen etter de ordinære reglene, jf. punkt 3.2. I punkt 3.3 gjøres det rede for endringer i pensjonsreglene i 2017. I punkt 3.4 gjøres det rede for endringer i skattereglene for pensjonistene. I punkt 3.5 redegjøres det for den samlede virkningen for pensjonistenes kjøpekraft. I boks 3.1 redegjøres det for bakgrunnen for gjeldende regler for regulering.

Realveksten i pensjonene påvirkes av at den nominelle lønnsveksten som inngår i reguleringen, justeres for avvik mellom faktisk og forventet lønnsvekst ett og to år tilbake i tid, jf. boks 2.1. Dette medfører at den nominelle lønnsveksten som oppdaterte beregninger av reallønnsveksten er basert på, kan avvike fra den nominelle lønnsveksten som reguleringen av pensjonene var basert på. Dette kan vanskeliggjøre sammenlikninger av reallønnsvekst og realvekst i pensjoner i det enkelte år.

3.2 Realvekst i alderspensjon

Etter flere år med høy reallønnsvekst avtok veksten i 2014 og 2015, og i 2016 fikk lønnstakerne en betydelig reallønnsnedgang, se tabell 3.1. I Nasjonalbudsjettet 2018 anslås en positiv reallønnsvekst igjen i 2017, og at denne vil øke i 2018. I hele perioden 2011–2018 var det betydelig variasjon i reallønsveksten, fra 3,2 pst. i 2012 til -1,8 pst. i 2016. Variasjonen i reallønnsveksten skyldes både at den nominelle lønnsveksten avtok fra 2014 og var

særlig lav i 2016, og at prisveksten har variert mye over perioden, fra 0,8 prosent i 2012 til 3,6 prosent i 2016. I Nasjonalbudsjettet 2018 anslås prisveksten å komme ned igjen til i underkant av 2 pst. i 2017 og 2018. Den gjennomsnittlige årlige reallønnsveksten sett under ett anslås å bli 1,2 pst. fra 2010 til 2018.

Realveksten i alderspensjonen følger lønnsveksten, men med et fratrekk på 0,75 prosent. Som nevnt i kapittel 2 legges anslaget for gjennomsnittlig årslønnsvekst i revidert nasjonalbudsjett til grunn, justert for eventuelle avvik mellom forventet og faktisk lønnsvekst de siste to årene. Samlet lønnsvekst som er lagt til grunn i reguleringen avviker derfor fra den faktiske lønnsveksten, og gjør at det ikke bare er fratrukket på 0,75 prosent som påvirker forskjellen i realveksten i lønninger og pensjoner. Selv med fratrekket på 0,75 prosent var realveksten i alderspensjonen i 2016 lik reallønnsveksten.

Realveksten i pensjonene var positiv i perioden 2011–2014, men ligger an til å bli negativ i 2015–2017, når også realveksten i lønningene var svak eller negativ. Gitt anslagene for 2017–2018 er den gjennomsnittlige realveksten i alderspensjon i perioden 2010–2018 anslått til 0,5 pst.

3.3 Endring av grunnpensjon og minstepensjon i 2016 og av minstepensjon i 2017

Stortinget vedtok i årene 2015 til 2017 endringer i pensjonsreglene som bidrar til å øke pensjonene i 2016 og 2017. Grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister ble økt fra 85 til 90 pst. av grunnbeløpet med virkning fra 1. september 2016. Den enkelte pensjonist har som følge av dette fått en økning i pensjonen på om lag 4 000 kroner per år. Økningen kom om lag 650 000 pensjonister til gode, hvorav 500 000 alderspensjonister, 140 000 uføretrygdde og 15 000 andre pensjonister, hovedsakelig mottakere av statlig og kommunal avtalefestet pensjon. Stortinget vedtok også å øke minste-

Tabell 3.1 Utvikling i alderspensjonistenes inntekt 2011–2018. Prosent

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Gjennomsnitt 2010–2018
Nominell lønnsvekst ¹	4,2	4,0	3,9	3,1	2,8	1,7	2,4	3,0	3,1
Prisvekst ²	1,2	0,8	2,1	2,0	2,1	3,6	1,9	1,6	1,9
Reallønnsvekst	3,0	3,2	1,8	1,1	0,7	-1,8	0,5	1,4	1,2
Realvekst i alderspensjon ³	2,7	2,4	0,9	0,9	-0,4	-1,8	-1,0	0,6	0,5

¹ Historiske tall 2011–2015. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2018 for 2016–2018

² Historiske tall 2011–2016. Anslag fra Nasjonalbudsjettet 2018 for 2017–2018

³ Realvekst i alderspensjon gjelder alderspensjon utover minstenivået og er justert for avvik mellom anslått og faktisk lønnsvekst i foregående år

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

pensjonen for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner fra samme tidspunkt. Disse endringene i pensjonsreglene får full effekt fra 2017.

Stortinget har også vedtatt en økning av minstepensjonen for enslige alderspensjonister med ytterligere 4 000 kroner fra 1. september 2017, og en økning av minstesatsene for gifte og samboende med 1 000 kroner fra samme tidspunkt. Boks 3.2 viser effekten i 2017 av økningen i minstepensjonen for enslige alderspensjonister fra 1. september 2017. Det er lagt til grunn gjennomsnittlig tilleggspensjon i 2017 og uttak ved 67 år før levealdersjustering.

formuesvekst fra 1,4 mill. kroner til 1,48 mill. kroner. Maksimalt beløp for det særskilte skattefradraget for pensjonister ble økt fra 29 880 kroner til 29 940 kroner, mens innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 15,3 pst. økte fra 184 800 kroner til 188 700 kroner, og innslagspunktet for nedtrapping av skattefradraget med 6,0 pst. økte fra 278 950 kroner til 284 350 kroner. Disse endringene er anslått å gi en lettelse til alderspensjonister på om lag 325 mill. kroner i 2017.

Samlet skattelettelse over perioden 2014–2017 for alderspensjonister er anslått til om lag 3,8 mrd. kroner.

3.4 Endring av skatt i 2017

For 2017 er det vedtatt betydelige lettelser i skatt for alderspensjonister. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble satsen i minstepensjonen økt med 2 prosentenheter (fra 29 til 31 pst.), og øvre grense ble økt fra 75 000 kroner til 81 200 kroner. Dette er anslått å gi en lettelse på om lag 840 mill. kroner påløpt i 2017. Dette kommer i tillegg til andre skatteendringer for 2017 som kommer pensjonister til gode.

Lavere skattesats på alminnelig inntekt kombinert med økt trinnskatte reduserer marginalsakten med 0,1 prosentenheter for de fleste personlige skattytere, herunder også for alderspensjonister. I tillegg er det innført en verdsettingsrabatt i formuesskatten for aksjer og driftsmidler, noe som gir en lettelse til pensjonister som har oppsparte midler i f.eks. aksjer. Verdsettingsrabatten for sekundærboelig ble redusert fra 20 pst. til 10 pst. Bunnfradraget i formuesskatten ble justert med om lag forventet

3.5 Vekst i utbetalt pensjon for ulike husholdningstyper

Tabell 3.2 viser beregnet vekst i utbetalt pensjon og realvekst før og etter skatt for enslige og ektepar med minsteytelse og for enkelte utvalgte husholdningstyper for 2016, 2017 og 2018.

Nominell økning i minste pensjonsnivå for 2017 er 3,3 pst. for enslige og 2,9 pst. for ektepar der begge har minsteytelse. Noe av økningen for enslige siden 2016 skyldes økt minstepensjonen for enslige alderspensjonister fra 1. september 2016 og 1. september 2017. Noe av økningen for ektepar skyldes økt grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister fra 1. september 2016 og økt minstepensjon for gifte og samboende fra 1. september 2017. Beregnet realvekst etter skatt i 2017 er 1,4 pst. for enslige og 1,0 pst. for ektepar.

Tabell 3.2 inneholder også beregninger for enslige alderspensjonister med en pensjon i 2017 på henholdsvis 250 000 kroner og 550 000 kroner,

Boks 3.1 Bakgrunnen for gjeldende regler for regulering av pensjon

Ny alderspensjon i folketrygden er utformet med sikte på å nå overordnede målsettinger i pensjonsreformen om et økonomisk bærekraftig pensjonssystem som stimulerer til høy yrkesdelaktelse. Sentrale elementer i ny alderspensjon i folketrygden er:

- *Alleårsopptjening*: Alle år i arbeid gir pensjonsmessig uttelling. Årlig opptjening, som tilsvarende 18,1 prosent av inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet, akkumuleres i en pensjonsbeholdning
- *Fleksibelt, nøytralt uttak*: Pensjonen kan tas ut fra 62 år og kombineres med arbeid uten avkortning i pensjonen. Årlig pensjon er høyere, jo senere den tas ut. Samlede utbetalinger i perioden som pensjonist er forventningsvis uavhengig av uttakstidspunkt
- *Levealdersjustering*: Når levealderen i befolkningen øker, må yngre årskull arbeide noe lenger og/eller utsette uttaket noe for å oppnå samme pensjon som eldre årskull
- *Nye regler for regulering*: Pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent

I ny alderspensjon er prinsippet om regulering av pensjon under utbetaling med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten, som var en del av det brede pensjonsforliket i 2005, konkretisert til regulering med lønnsveksten fratrasket en fast faktor, jf. Ot.prp. nr. 37 (2008–2009). Av proposisjonen fremgår det at måten fratrekket fra lønnsveksten inngår i reguleringen på, jf. boks 8.1, og gitt at diskonteringsfaktoren også er lønnsveksten, inngår verken prisvekst eller lønnsvekst ved fastsetting av delingstallene, jf. boks 5.1. Man sikrer dermed klare og objektive rammer for fastsetting av delingstallene, og unngår eventuelle problemer som kunne oppstå dersom anslagene skulle avvike fra faktisk utvikling.

Fordelene ved å regulere pensjon under utbetaling med lønnsveksten fratrasket en fast faktor er redegjort for i Meld. St. 7 (2016–2017) og kan oppsummeres som følger:

Systemfordeler

Hvordan alderspensjon under utbetaling reguleres, henger nøye sammen med andre elementer i det nye alderspensjonssystemet. Ved uttak av pensjon, fremkommer årlig pensjon ved å dele

pensjonsbeholdningen på et delingstall som reflekterer forventet gjenstående levetid. Delingstallene ivaretar på denne måten både levealdersjusteringen og den nøytrale fleksibiliteten i pensjonssystemet. Delingstallene fastsettes med endelig virkning det året et årskull fyller 61 år. I fastsetting av delingstallene er det også tatt hensyn til hvordan pensjon under utbetaling skal reguleres. Minste pensjonsnivå reguleres med lønnsveksten og fratrekkes deretter effekten av levealdersjusteringen i reguleringsåret.

Når verken lønns- eller prisveksten inngår i beregningen av delingstallene sikres at forholdet mellom verdien av opptjente rettigheter og forventet samlet pensjonsutbetaling er uavhengig av faktisk lønnsvekst. Uttaksreglene vil dermed være nøytrale uansett hva lønnsveksten faktisk blir.

I og med at delingstallene fastsettes før første mulige uttakstidspunkt, vil forskjellen mellom regulering av minste pensjonsnivå og regulering av pensjon over minstenivået være kjent og *vilkårsprøvingen*, som sikrer at pensjonen ved uttak før 67 år minst tilsvarende minste pensjonsnivå ved 67 år, kan gjennomføres uten anslag på lønns- og prisvekst.

Utviklingen i pensjonistenes inntekter er stabil i forhold til de yrkesaktives inntekter

Ved å regulere pensjonene med lønnsveksten fratrasket en fast faktor sikres at utviklingen i pensjonistenes inntekt står i et fast forhold til utviklingen i de yrkesaktives inntekter. Det vises til at det ved den årlige reguleringen har vært lagt vekt på at pensjonistene skulle følge inntektsutviklingen til de yrkesaktive. Med dagens regler for regulering av pensjoner, følger pensjonistenes inntektsutvikling lønnstakernes inntektsutvikling med et fast fradrag. Reguleringen gir dermed god forutsigbarhet om utviklingen i relativ inntekt.

Pensjonsutgiftene står i forhold til verdiskapingen i samfunnet

Regulering med lønnsveksten fratrasket en fast faktor sikrer at pensjonsutgiftene utgjør en relativt stabil andel av de samlede lønnsinntektene og verdiskapingen i samfunnet, og dermed står i forhold til den økonomiske bæreevnen.

Boks 3.2 Økning av minste pensjonsnivå fra 1. september 2017

Etter reguleringen 1. mai utgjør minste pensjonsnivå særskilt sats enslig 184 766, jf. boks 2.2 og 2.4. Fra 1. september økte denne satsen med 4 000 kroner til **188 766**, jf. forskrift 2. juni 2017 nr. 679 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og

satser for garantipensjon fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger § 2 og § 3 første ledd, slik bestemmelsen lyder etter endringen 1. september 2017.

Grunnpensjon	7 744 kroner
Tilleggs pensjon	5 119 kroner
Pensjonstillegg/minstenivåtillegg	2 868 kroner
Sum	15 731 kroner

og for pensjonistektepar med en samlet inntekt på henholdsvis 550 000 kroner og 750 000 kroner. Det er forutsatt at de kun har alderspensjon som inntekt (inkl. tjenstepensjon) og ikke betaler skatt på formue. Beregnet realvekst etter skatt i 2017 er 0,1 pst. for enslige med en inntekt på 250 000 kroner og -0,3 pst. for enslige med en inntekt på 550 000 kroner. Ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 750 000 kroner har en beregnet realvekst etter skatt i 2017 på henholdsvis 0,6 og 0,4 prosent.

Helårseffekten av økningene i minstepensjonene fra 1. september 2017 kommer først i 2018 og tabellen inneholder derfor også beregnet årlig

vekst for 2018. Beregningene for 2018 er basert på anslagene for lønnsvekst og prisvekst som ligger til grunn for statsbudsjettet 2018. Gitt disse anslagene, vil realveksten etter skatt i 2018 bli 2,2 prosent for en enslig minstepensjonist og 0,8 prosent for et ektepar der begge er minstepensjonister. Realveksten etter skatt i 2018 er beregnet til 0,7 pst. for enslige med en inntekt på 250 000 kroner og ektepar med en samlet inntekt på 550 000 og 750 000 kroner, og 0,9 pst. for enslige med en inntekt på 550 000 kroner.

Beregnet realvekst etter skatt i 2017 for en enslig ufør med minsteytelse og et ektepar der begge er uføre med minsteytelser er 0,4 prosent.

Tabell 3.2 Beregnet årlig vekst i pensjon og trygd for utvalgte husholdningstyper. Prosent

Pensjon/trygd	2016			2017			2018 ¹		
	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt	Nominell vekst	Realvekst før skatt	Realvekst etter skatt
Enslig, alderspensjon, minsteytelse ²	2,8	-0,8	-0,8	3,3	1,4	1,4	3,9	2,2	2,2
Ektepar, alderspensjon, begge minsteytelse	2,9	-0,7	-0,7	2,9	1,0	1,0	2,4	0,8	0,8
Enslig, 250 000 kr	1,7	-1,8	-1,5	0,9	-1,0	0,1	2,2	0,6	0,7
Enslig, 550 000 kr	1,7	-1,8	-1,2	0,9	-1,0	-0,3	2,2	0,6	0,9
Ektepar, 350 000 + 200 000 kr	2,2	-1,3	-1,0	1,9	0,0	0,6	2,2	0,6	0,7
Ektepar, 500 000 + 250 000 kr	2,1	-1,4	-1,1	1,6	-0,3	0,4	2,2	0,6	0,7
Enslig ufør, minsteytelse	2,5	-1,1	-0,3	1,7	-0,2	0,4	3,0	1,4	1,7
Ektepar ufør, begge minsteytelse	2,5	-1,1	-0,4	1,7	-0,2	0,4	3,0	1,4	1,8

¹ Beregningene er basert på vekstfaktorene som ligger til grunn for statsbudsjettet 2018, jf. Meld. St. 1 (2017–2018) Nasjonalbudsjettet 2018, og regjeringens forslag til skatteregler, jf. Prop. 1 LS (2017–2018) Skatter, avgifter og toll 2018

² Fra 1.9.2016 er ny særskilt sats for enslige lagt til grunn for beregningene

Kilde: Finansdepartementet

4 Inntektsutvikling blant den eldre befolkningen

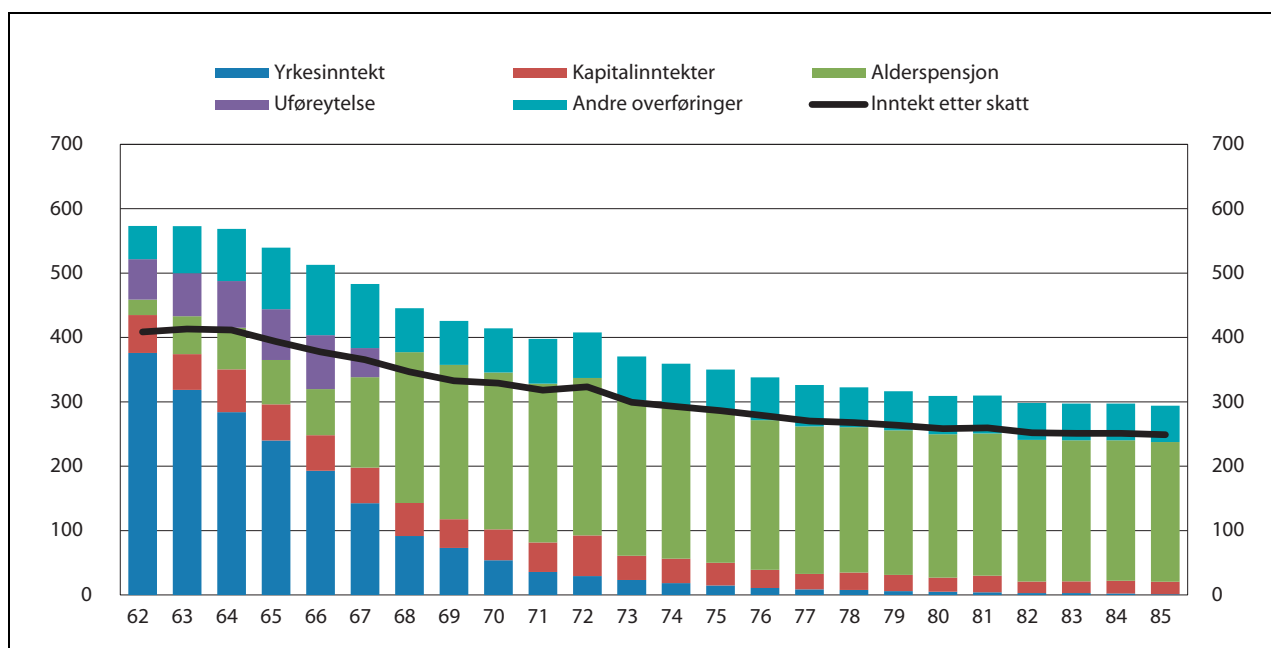
I dette kapittelet vises statistikk som belyser utviklingen i samlet inntekt for den eldre befolkningen i perioden fra 2004 til 2015. Mange i aldersgruppen over 62 år står fortsatt i arbeid, og mange kombinerer arbeid med pensjonsuttak. Samtidig er det en del som kun mottar alderspensjon, og enkelte mottar andre ytelser fra det offentlige. Det er derfor viktig å se på samlet inntekt, og ikke bare alderspensjon fra folketrygden.

I 2015 var det 1 146 000 personer som var 62 år eller eldre. Figur 4.1 illustrerer sammensetningen av samlet inntekt for alle som var 62 år eller eldre i 2015, fordelt etter alder. Samlet inntekt er stort sett fallende med økt alder. 62-åringene hadde en gjennomsnittlig inntekt på rundt 570 000 kroner, mens tilsvarende nivå for 75-åringene var rundt 350 000 kroner. Skattereglene behandler pensjonsinntekt lempeligere enn yrkesinntekt. Dette kombinert med et progressivt skattesystem gjør at inntektsforskjellene mellom aldersgruppene er mindre målt etter skatt. 62-åringenes inntekt etter skatt utgjorde 71 prosent av samlet inntekt før

skatt i 2015, mens tilsvarende andel for 75-åringene var 82 prosent.

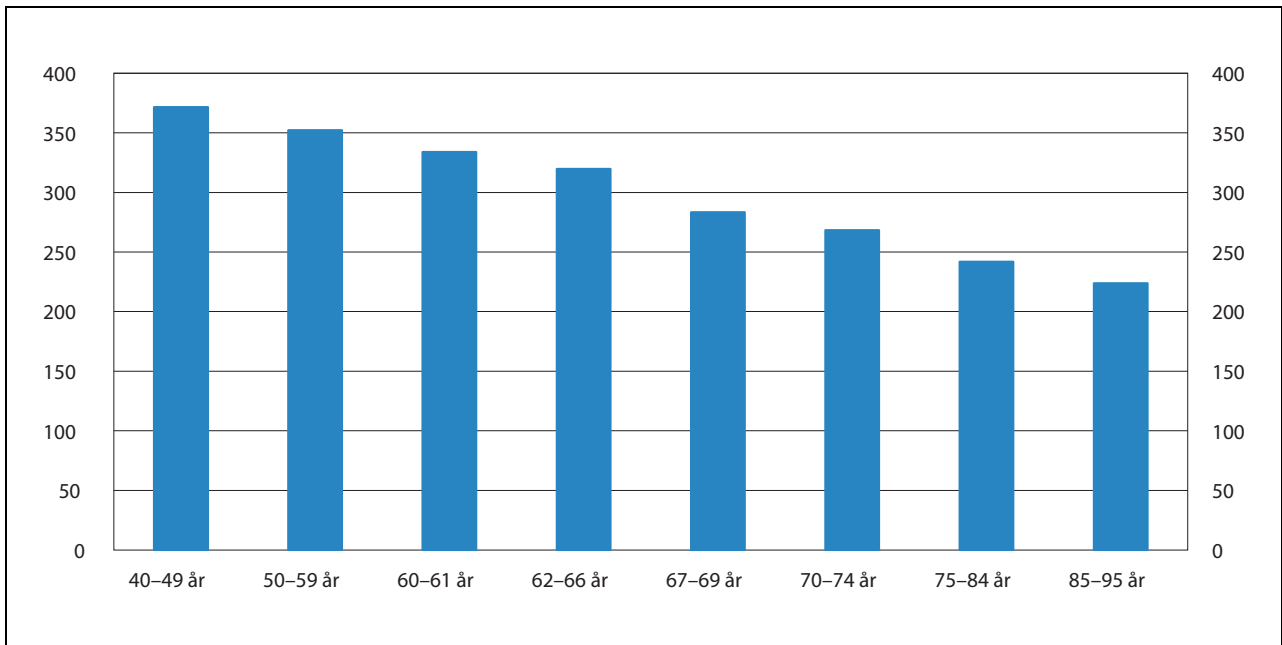
Yrkesinntekten utgjør den viktigste inntektskomponenten frem til fylte 67 år. Yrkesinntekt er summen av lønnsinntekter og netto næringsinntekter i løpet av kalenderåret. For 67-åringene utgjør yrkesinntekt og alderspensjon om lag like stor andel av samlet inntekt, rundt 30 prosent hver. Alderspensjon inkluderer kun alderspensjon fra folketrygden. Alderspensjon fra supplerende ordninger inngår i andre overføringer, sammen med blant annet økonomisk sosialhjelp og supplerende stønad.

Hvis man sammenlikner den eldre befolkningen med den yngre, så ser en at inntektsnivået er høyere i den yngre delen av befolkningen enn i den eldre delen. Figur 4.2 viser median samlet inntekt etter skatt for ulike aldersgrupper i 2015. Median inntekt etter skatt sier noe om hvordan kjøpekraften er for medianen i hver aldersgruppe, det vil si den personen som ligger midt i inntektsfordelingen for den aktuelle aldersgrup-

Figur 4.1 Sammensetning av inntekt for personer 62–85 år i 2015. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

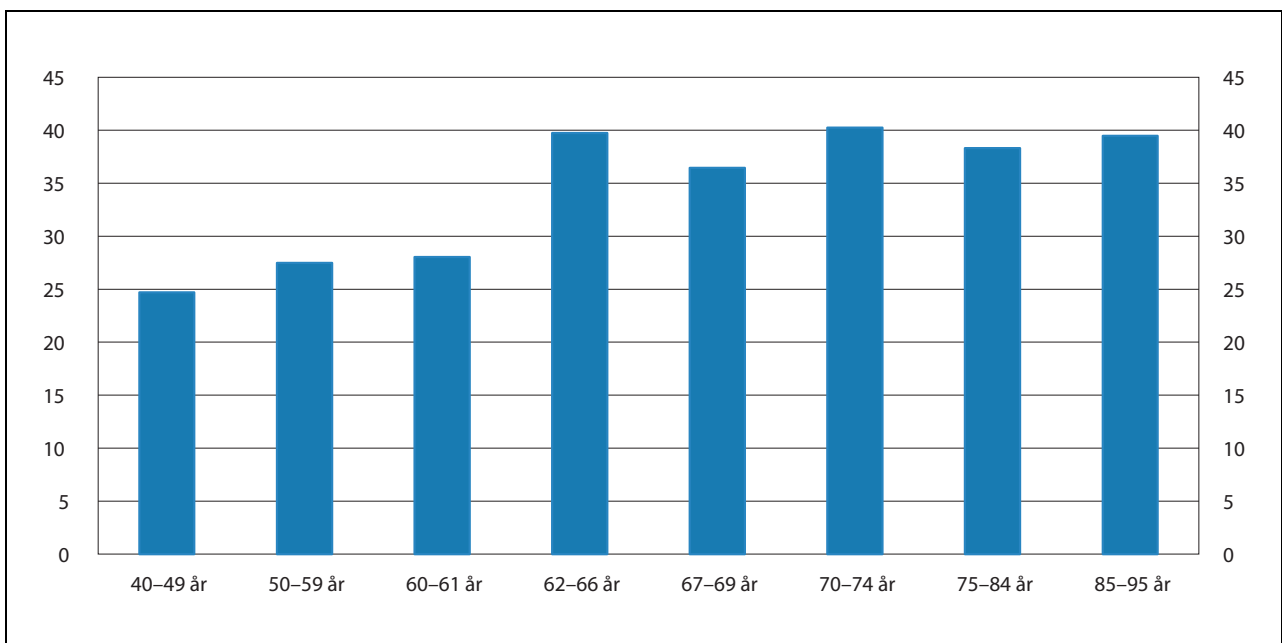
Figur 4.2 Median samlet inntekt etter skatt i 2015. Tusen kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

pen. Median inntekt etter skatt for aldersgruppen 67–69 år er 85 pst. av tilsvarende inntekt for aldersgruppen 60–61 år.

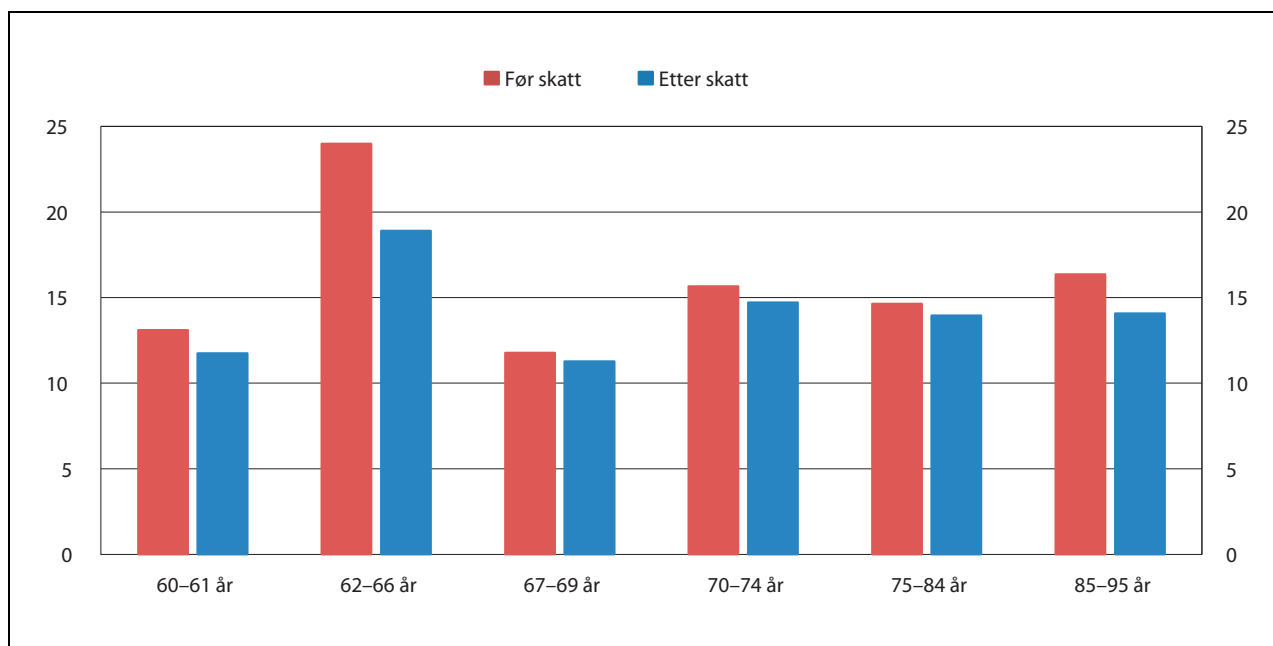
Ved å sammenligne utviklingen i kjøpekraft for den eldre befolkningen med utviklingen for den øvrige befolkningen, får man et bilde av hvordan utviklingen for den eldre befolkningen har vært relativt til andre aldersgrupper.

Figur 4.3 viser realveksten i median samlet inntekt etter skatt for utvalgte aldersgrupper i perioden 2005–2015. Den viser at den eldre befolkningen, det vil si personer fra 62 år og oppover, har hatt en sterkere økning i kjøpekraften enn den yngre befolkningen de siste ti årene. Den eldre delen av befolkningen har i løpet av perioden hatt en realvekst mellom 36 og 40 prosent, mens den yngre delen har hatt

Figur 4.3 Realvekst i median samlet inntekt etter skatt fra 2005 til 2015. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.4 Realvekst i median samlet inntekt før og etter skatt fra 2010 til 2015. Prosent

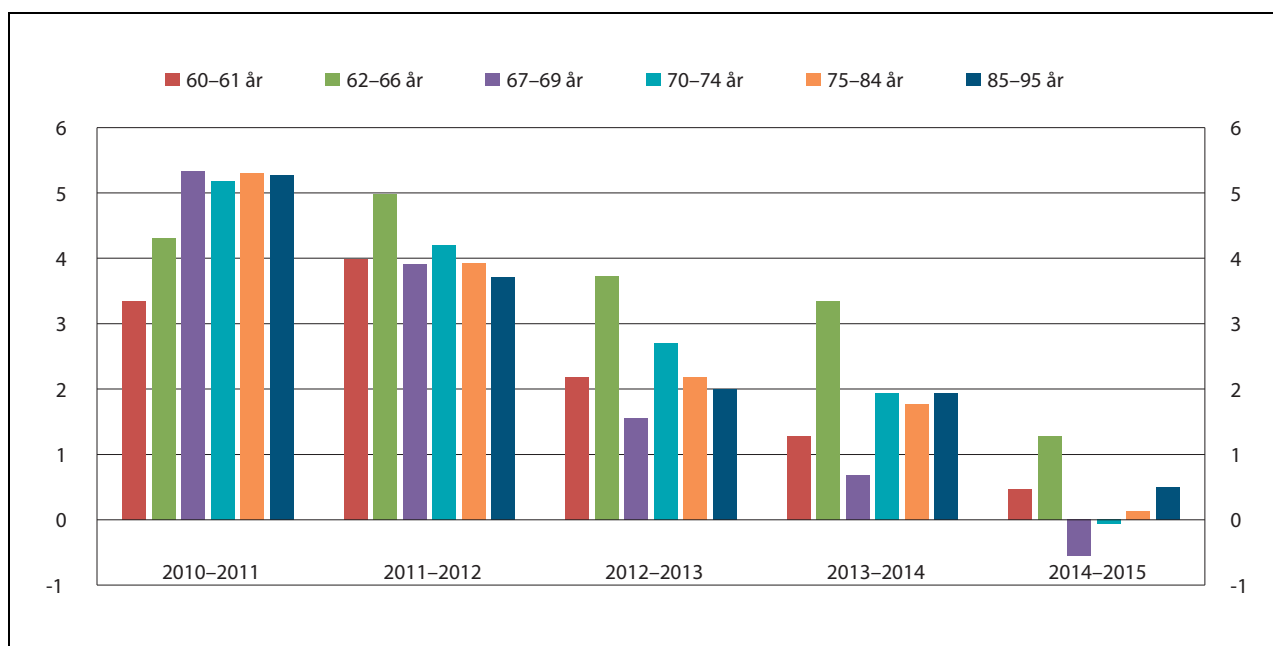
Kilde: Statistisk sentralbyrå

enn realvekst under 30 pst. Den sterke veksten for de eldre skyldes blant annet økt yrkesaktivitet, men spesielt for dem over 66 år er også økt pensjonsopptjening en viktig årsak. I tillegg har pensjonene økt mer enn prisveksten i perioden.

Også når en kun ser på perioden 2010–2015, har realveksten i inntekt for den eldre befolkningen vært høy. Aldersgruppen 62–66 år har hatt

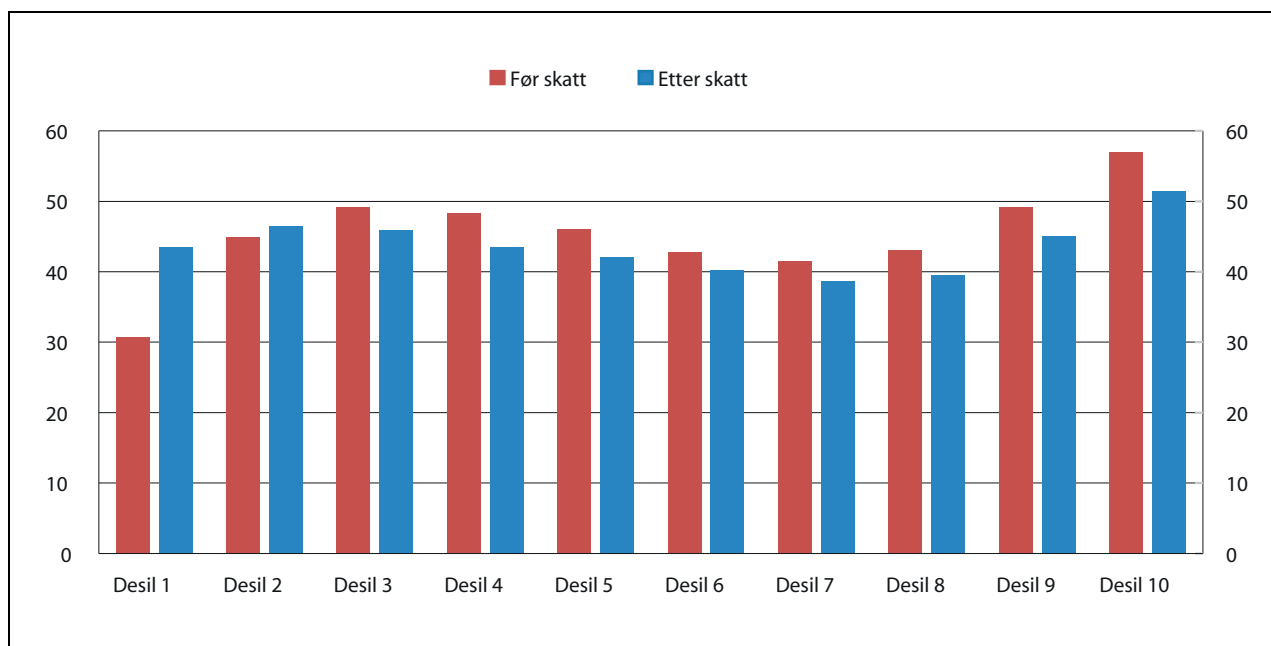
den sterkeste veksten i inntekt, jf. figur 4.4. Dette henger sammen med økt yrkesaktivitet for denne gruppen etter 2011, og at mange i denne aldersgruppen kombinerer arbeid og uttak av pensjon.

I aldersgruppen 60–61 år er arbeid hovedinntektskilden. Forskjellen mellom realvekst i inntekt før og etter skatt er liten for denne gruppen. For aldersgruppen 62–66 år har realveksten i inntekt

Figur 4.5 Årlig realvekst i median samlet inntekt etter skatt fra 2010 til 2015. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.6 Realvekst i median samlet inntekt før og etter skatt fra 2005 til 2015 for personer som er 62 år eller eldre fordelt på desiler. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå

før skatt vært spesielt høy. Det at inntekten før skatt har økt vesentlig innebærer, pga. progressiviteten i skattesystemet, at denne gruppen betaler mer skatt, og forskjellen i realveksten før og etter skatt er derfor større. Også den eldste aldersgruppen har hatt en kraftig vekst i inntekt før skatt i perioden. Høyere inntekt før skatt betyr at flere betaler skatt av inntekten og gjennomsnittsskatten er høyere. Dette betyr at realveksten i inntekt etter skatt relativt sett er noe lavere. Realveksten i inntekt etter skatt vil også være påvirket av skatteendringer i perioden.

Selv om realveksten over femårsperioden har vært god for den eldre befolkningen, har den årlige veksten vært avtagende i perioden. Figur 4.5 viser årlig realvekst i median inntekt etter skatt fra 2010 til 2015. Som det går frem av figuren har den årlige veksten i inntekt etter skatt for aldersgruppene over 67 år vært avtagende siden 2010. Dette har sammenheng med avtagende lønnsvekst i perioden, som igjen gir lavere årlig regulering av alderspensjon. For perioden 2014–2015 har realveksten vært negativ for aldersgruppen 67–74 år. Dette henger trolig sammen med at enkelte i denne aldersgruppen har tatt ut pensjon tidlig og slutter å jobbe ved 67 år eller tidligere.

Inntektsutviklingen fordelt på grupper med ulikt inntektsnivå er vist i figur 4.6. Figuren viser økningen i realvekst før og etter skatt for den

eldre befolkningen fordelt på ulike desiler. En desilfordeling for samlet inntekt betyr at populasjonen er delt i 10 intervaller, slik at hvert intervall inneholder like mange personer. Desil 1 referer da til de 10 prosentene med lavest inntekt, desil 2 referer til de 10 prosentene med nest lavest inntekt osv. Realveksten i inntekt etter skatt har vært høy for alle desiler. Veksten har vært sterkest blant de 10 prosentene med høyest samlet inntekt, men realinntektsveksten har også vært høy blant de med lavest samlet inntekt. De tre laveste desilene, dvs. de 30 prosentene med lavest samlet inntekt, har hatt en realvekst i median samlet inntekt etter skatt på om lag 45 prosent i perioden.

Den sterke realveksten i samlet inntekt blant dem med høyest samlet inntekt fanger trolig opp at en del høytlønnede kombinerer full jobb og full pensjon, noe som ikke var mulig i 2005. God realvekst også for de med lavest samlet inntekt reflekterer trolig økningen i minstepensjonen i perioden.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 13. oktober 2017 om regulering av pensjoner i 2017 og pensjonisters inntektsforhold blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Forskrift 6. mai 2011 nr. 465

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden

Dato	FOR-2011-05-06-465
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Publisert	I 2011 hefte 5
Ikrafttredelse	01.05.2011
Sist endret	FOR-2014-12-05-1513
Endrer	
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	10.05.2011 kl. 14.40
Korttittel	Forskrift om beregning av lønnsveksten

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 6. mai 2011 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4, § 19-14 og § 20-18. Fremmet av Arbeidsdepartementet.

Endringer: Endret ved forskrifter 11 mai 2012 nr. 414, 5 des 2014 nr. 1513.

§ 1. Virkeområde

Forskriften inneholder nærmere bestemmelser om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen av

- a) grunnbeløpet etter folketrygdloven § 1-4 første ledd,
- b) restpensjon etter folketrygdloven § 19-14 første ledd,
- c) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd,
- d) satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd,
- e) pensjonsbeholdning etter folketrygdloven § 20-18 første ledd,
- f) pensjon under utbetaling etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd og
- g) satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-18 tredje ledd.

§ 2. Lønnsvekst i reguleringsåret og avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Forventet lønnsutvikling i reguleringsåret settes lik regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer slik det framkommer i revidert nasjonalbudsjett.

Faktisk lønnsutvikling for siste to år settes til gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett fastsatt i rapporten Grunnlaget for inntektsoppgjørene fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Det skal vurderes om det foreligger særlige forhold som har påvirket lønnsutviklingen for enkeltgrupper, og om effekten av dette skal holdes utenfor ved beregningen av lønnsveksten.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

Forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbel... Page 2 of 2

§ 3. Beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved reguleringen

Dersom den faktiske lønnsveksten er høyere eller lavere enn forventet lønnsvekst siste to år (avvik), skal det fastsettes en samlet lønnsvekst for forventet lønnsutvikling, justert for avviket. Ved fastsettelsen av den samlede prosentvise årslønnsveksten (sl) skal det først tas hensyn til avvikene (a1 og a2) i prosentpoeng og deretter til den forventede prosentvise lønnsvekst (f) i inneværende år: $sl = ((1 + a1/100) \times (1 + a2/100) \times (1 + f/100) - 1) \times 100$.

Samlet årslønnsvekst, avvik og forventet lønnsvekst fastsettes i prosent med to desimaler.

Nytt grunnbeløp fra 1. mai settes slik at den prosentvise veksten i det gjennomsnittlige grunnbeløpet fra forrige kalenderår til inneværende kalenderår blir lik samlet årslønnsvekst.

Med lønnsveksten etter § 1 menes den prosentvise økningen i grunnbeløpet fra april til mai i inneværende år som følger av beregningen omtalt ovenfor. Lønnsveksten fastsettes med to desimaler.

0 Endret ved forskrift 11 mai 2012 nr. 414 (i kraft straks med virkning fra 1 mai 2012).

§ 4. Drøfting med organisasjonene

Før fastsetting av lønnsveksten som skal benyttes i reguleringen av grunnbeløpet og alderspensjonen, skal tallgrunnlaget som beskrevet i § 2 drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner. Med pensjonistenes organisasjoner menes organisasjoner som får statstilskudd etter forskrift 31. oktober 2012 nr. 1016 om tilskudd til pensjonistenes organisasjoner.

0 Endret ved forskrift 5 des 2014 nr. 1513.

§ 5. Ikraftsetting

Forskriften trer i kraft 1. mai 2011.

Figur 1.2

Vedlegg 2**Forskrift 2. juni 2017 nr. 679**

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

Dato	FOR-2017-06-02-679
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Publisert	
Ikrafttredelse	01.05.2017
Sist endret	
Endrer	FOR-2016-05-27-530
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§4-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	02.06.2017 kl. 15.00
Korttittel	Forskrift om grunnbeløp m.m. fra 1. mai 2017

Hjemmel: Fastsatt ved kgl.res. 2. juni 2017 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4 andre ledd, § 4-4 femte ledd, § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd. Fremmet av Arbeids- og sosialdepartementet.

Endringer: Endres ved forskrift 11 aug 2017 nr. 1241 (i kraft 1 sep 2017).

§ 1. Grunnbeløpet i folketrygden fastsettes til 93 634 kroner.

§ 2. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 første ledd (lønnsvæksten) settes til 1,14 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 19-14 andre ledd settes til 0,38 prosent.

§ 3. Fra 1. mai 2017 fastsettes satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-8 tredje til sjette ledd slik:

1. Lav sats etter tredje ledd fastsettes til 148 225 kroner
2. Ordinær sats etter fjerde ledd fastsettes til 171 711 kroner
3. Høy sats etter femte ledd fastsettes til 180 744 kroner
4. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav a fastsettes til 184 766 kroner
5. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav b fastsettes til 281 891 kroner.

Fra 1. september 2017 fastsettes særskilt sats etter sjette ledd bokstav a til 188 766 kroner.

0 Endres ved forskrift 11 aug 2017 nr. 1241 (i kraft 1 sep 2017).

§ 4. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 første ledd (lønnsvæksten) settes til 1,14 prosent. Reguleringsfaktoren etter § 20-18 andre ledd settes til 0,38 prosent.

§ 5. Satsene for garantipensjon etter folketrygdloven § 20-9 fastsettes til 167 196 kroner for ordinær sats og til 180 744 kroner for høy sats.

Figur 2.1

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser ... Page 2 of 2

§ 6. Virkningstidspunktet for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger settes til 29. mai 2017.

§ 7. Forskriften trer i kraft 1. mai 2017. Fra samme tid oppheves forskrift 27. mai 2016 nr. 530.

Figur 2.2

Vedlegg 3

Forskrift 11. august 2017 nr. 1241

Forskrift om endring i forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

Dato	FOR-2017-08-11-1241
Departement	Arbeids- og sosialdepartementet
Publisert	
Ikrafttredelse	01.09.2017
Sist endret	
Endrer	FOR-2017-06-02-679
Gjelder for	Norge
Hjemmel	LOV-1997-02-28-19-§1-4, LOV-1997-02-28-19-§4-4, LOV-1997-02-28-19-§19-14, LOV-1997-02-28-19-§20-18
Kunngjort	11.08.2017 kl. 13.40
Korttittel	Endr. i forskrift om grunnbeløp m.m. fra 1. mai 2017

Kapitteloversikt:

I

II

Hjemmel: Fastsett ved kgl.res. 11. august 2017 med hjemmel i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 1-4 andre ledd, § 4-4 femte ledd, § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd. Fremmet av Arbeids- og sosialdepartementet.

I

I forskrift 2. juni 2017 nr. 679 om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger gjøres følgende endringer:

Forskriftens tittel skal lyde:

Forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste pensjonsnivå og satser for garantipensjon i folketrygden fra 1. mai 2017 og 1. september 2017 og virkningstidspunkt for regulering av kravet til minsteinntekt for rett til dagpenger

§ 3 skal lyde:

Fra 1. september 2017 fastsettes satsene for minste pensjonsnivå etter folketrygdloven § 19-8 tredje til og med sjette ledd slik:

1. Lav sats etter tredje ledd fastsettes til 149 225 kroner.
2. Ordinær sats etter fjerde ledd fastsettes til 172 711 kroner.
3. Høy sats etter femte ledd fastsettes til 181 744 kroner.
4. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav a fastsettes til 188 766 kroner.
5. Særskilt sats etter sjette ledd bokstav b fastsettes til 282 891 kroner.

Figur 3.1

Forskrift om endring i forskrift om grunnbeløp, reguleringsfaktorer, satser for minste ... Page 2 of 2

II

Endringene trer i kraft 1. september 2017.

Figur 3.2

Vedlegg 4**Avtale mellom regjeringen og organisasjonene**

**Avtale mellom
regjeringen
og
pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner
om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner**

1. Formål

Folketrygdens grunnbeløp og pensjoner skal i henhold til folketrygdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18 være gjenstand for årlig regulering. I tråd med forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, fastsatt ved kongelig resolusjon, skal det tallgrunnlaget som benyttes ved reguleringen drøftes med pensjonistenes, de funksjonshemmedes og arbeidstakernes organisasjoner.

Formålet med denne avtalen er så langt det er mulig å sikre en felles forståelse mellom de undertegnede partene, av de forutsetninger som skal legges til grunn for reguleringen. Det skal også vurderes om det foreligger særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til.

2. Representasjon

Drøftingen av det aktuelle tallgrunnlaget skal skje i møter mellom avtalepartene.

Organisasjonene kan stille slik representasjon:

▪ Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet)	inntil 10 deltakere
▪ Seniorsaken	inntil 2 deltakere
▪ Forsvarets seniorforbund	inntil 2 deltakere
▪ Landslaget for offentlige pensjonister	inntil 2 deltakere
▪ Funksjonshemmedes fellesorganisasjon	inntil 4 deltakere
▪ Samarbeidsforumet av Funksjonshemmedes organisasjoner	inntil 2 deltakere
▪ Landsorganisasjonen i Norge	inntil 2 deltakere
▪ Unio	inntil 2 deltakere
▪ Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund	inntil 2 deltakere
▪ Akademikerne	inntil 2 deltakere

Organisasjonene kan i tillegg stille med rådgivere.

Arbeids- og sosialministeren leder møtene på vegne av regjeringen.

3. Gjennomføring

I forkant av de årlige reguleringene gjennomgår organisasjonene og embetsverket i Arbeids- og sosialdepartementet rapporten "Om grunnlaget for inntektsoppgjørene" fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU), der blant annet gjennomsnittlig årslønnsvekst for lønnstakere under ett for foregående år er fastsatt.

De årlige drøftingene gjennomføres i mai måned, etter at revidert nasjonalbudsjett er lagt fram, der regjeringens anslag for gjennomsnittlig årslønnsvekst for alle sektorer i inneværende år framkommer. Det avholdes to møter. På første møte legger organisasjonene fram sine

Figur 4.1

forslag, og partene tar opp eventuelle særlige forhold som det eventuelt skal tas hensyn til. På det andre møtet drøftes tallgrunnlaget, herunder om det skal tas hensyn til særlige forhold som eventuelt ble tatt opp i første møte.

For at Arbeids- og velferdsetaten og tjenstepensjonsleverandørene skal kunne iverksette pensjonsreguleringen i forbindelse med pensjonsutbetalingen i juli måned, må det tas hensyn til at grunnbeløpet, reguleringsfaktorene og satsene for minste pensjonsnivå skal fastsettes ved kongelig resolusjon i god tid før Stortinget skal behandle tilhørende budsjettproposisjon.

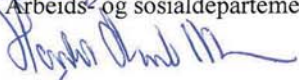
Det føres protokoll fra møtene mellom avtalepartene. Protokollen skal følge sakens dokumenter til Stortinget.

4. Ikrafttredelse og oppsigelse mv.

Denne avtalen trer i kraft straks og gjelder til og med 31. desember 2015 og videre for ett år om gangen hvis ikke en av partene sier den opp med minst tre måneders varsel.

Oslo, 28. november 2014

Arbeids- og sosialdepartementet

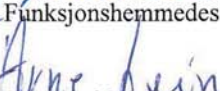

Pensjonistforbundet

Seniorsaken

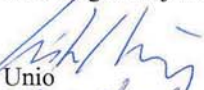

Forsvarets seniorforbund

Landslaget for offentlig pensjonister

Funksjonshemmedes Felleorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Landsorganisasjonen i Norge

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Figur 4.2

Vedlegg 5

Protokoll fra møte 20. april 2017

PROTOKOLL

fra møtet 20. april 2017 mellom representanter for staten og representanter fra Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Seniorsaken, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Unio, Landsorganisasjonen i Norge, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne for å gjennomgå rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017" av 31. mars 2017 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Følgende var til stede på møtet:

- *Pensjonistforbundet*: Ragnhild Nestaas og Sindre Farstad
- *Seniorsaken*: Knut Chr. Høvik
- *Forsvarets seniorforbund*: Karl Olav Borgevold og Per Anders Volden
- *Landslaget for offentlige pensjonister*: Karin S. Woldseth og Hans Erik Pettersen
- *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon*: John Berg-Jensen og Grete Crowo
- *Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner*: Arne Lein
- *Unio*: Per Sætre
- *Landsorganisasjonen i Norge*: Øystein Nilsen
- *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund*: Helle Stensbak
- *Akademikerne*: Tom Erik Aabø
- *Finansdepartementet*: Frank Emil Jøssund
- *Arbeids- og sosialdepartementet*: Morten Søndergaard Henningsen, Simen Fremmergård, Knut Melheim og Pernille Krohn

Representanter for staten ved Arbeids- og sosialdepartementet og representanter for Pensjonistforbundet, Forsvarets seniorforbund, Seniorsaken, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Unio, Landsorganisasjonen i Norge, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne har i møte 20. april 2017 gjennomgått rapporten "Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017" av 31. mars 2017 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU).

Ved gjennomgangen av rapporten konstaterte partene at lønnsveksten for lønnstakere i alt er fastsatt til 1,7 prosent fra 2015 til 2016. Det er et negativt avvik på 0,7 % for 2016. TBU vil se nærmere på dette anslaget fram mot juni rapporten. Videre konstaterte

Figur 5.1

partene at det tidligere anslaget på 2,8 prosent for lønnsveksten for lønnstakere i alt fra 2014 til 2015 ikke er endret.

Ovennevnte tall vil ligge til grunn for drøftingene om reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner fra 1. mai 2017.

Protokolltilførsel fra Pensjonistforbundet, Unio, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), Akademikerne, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO), Landslaget for offentlige pensjonister (LOP), Forsvarets seniorforbund, og Seniorsaken.

Pensjonistforbundet, Unio, LO, YS, Akademikerne, FFO, SAFO, LOP, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken viser til at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, har i følge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petroleumsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Videre har strukturendringer innad i næringer påvirket lønnsutviklingen. Disse endringene er ikke direkte tallfestet i TBUs rapport. TBU viser i midlertid til at lønnsveksten for identiske arbeidstakere er betydelig høyere og kommer i tillegg til de 0,4 prosentpoengene som kan tilskrives strukturendringer mellom næringer. Deler av denne forskjellen skyldes strukturelle endringer innad i næringer.

En annen måte og se at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle effekter er det forhold at lønnsveksten for forhandlingsområdene som veid gjennomsnitt er så mye som 0,6 prosentpoeng over lønnsveksten for alle arbeidstakere samlet.

Pensjonistforbundet, Unio, LO, YS, Akademikerne, FFO, SAFO, LOP, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken krever, med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om "særlige forhold", at det anslaget som ble lagt til grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor (2,4 pst.) blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Oslo, 20. april 2017

Pensjonistforbundet

Figur 5.2

Forsvarets seniorforbund

Seniorsaken

Landslaget for offentlige pensjonister

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Unio

Akademikerne

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Arbeids- og sosialdepartementet

Landsorganisasjonen i Norge

Figur 5.3

Vedlegg 6

Protokoll fra møtene 15. og 16. mai 2017

Protokoll fra møtene 15. og 16. mai 2017 mellom Regjeringen og Pensjonistforbundet, Seniorsaken, Forsvarets seniorforbund, Landslaget for offentlige pensjonister, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner, Landsorganisasjonen i Norge, Unio, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne om tallgrunnlaget for regulering av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2017

Følgende har vært til stede på ett eller flere av møtene:

Pensjonistforbundet: Jan Davidsen, Liv Thun, Ragnhild Hagen, Bjørg Hageløkken, Rolv Skirbekk, Terje Aasterud, Oddbjørg Morseth, Harald Olimb Norman, Harald Lund, Kyrre Stenbro, Erik Norstrøm, Roald Nyheim, Marit Langbo, Eyvind Frilseth, Kristin Ruud, Ragnhild Nestaas, Sindre Farstad, Tore Andli og Trond Nedrebø

Seniorsaken: Christin Engelstad og Elisabeth Steenstrup

Forsvarets seniorforbund: Per Anders Volden og Geir Anda

Landslaget for offentlige pensjonister: Karin S. Woldseth, Turid Ofstad og Hans Erik Pettersen

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon: John Berg-Jensen og Grete Crowo

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner: Arne Lein og John Torsvik

Landsorganisasjonen i Norge: Terje Olsson og Ellen Horneland

Unio: Erik Orskaug og Anne-Margrethe Benæs

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund: Helle Stensbak

Akademikerne: Tom Erik Aabø

Arbeids- og sosialdepartementet: statsråd Anniken Hauglie, statssekretær Christl Kvam, politisk rådgiver Julie Midtgarden Remen, Simen Fremmergård, Morten Søndergaard Henningsen, Knut Melheim, Pernille Krohn, Morten Dagre, Nina Kraugerud Ertzaas og Oddbjørn Haga

Finansdepartementet: statssekretær Cecilie Brein-Karlsen og Ingeborg Urkegjerd

På vegne av *Pensjonistforbundet, SAKO, og Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)* la Jan Davidsen i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

Pensjonistforbundet, SAKO (Telepensjonistenes landsforbund, Postens Pensjonistforbund, Jernbanepensjonistenes forbund, Politiets Pensjonistforbund, Statens Vegvesens Pensjonistforbund, LO-stat, Fagforbundet) og SAFO, heretter kalt organisasjonene, viser til at det fra Arbeids- og sosialdepartementets side er blitt varslet at tryggedrøftingene for 2017 avholdes 15. og 16. mai 2017.

Organisasjonene viser til forskrift om endring i forskrift om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, og innretter sitt krav i forhold til dette.

Organisasjonene fremmer med dette følgende:

- 1) Organisasjonene er prinsipielt motstandere av at løpende pensjon reguleres lavere enn lønnsveksten. Det er vårt primære krav at pensjon skal reguleres om lag på linje med lønnsvekst. Organisasjonene krever at reguleringsmekanismen endres i tråd med dette og at forhandlingsrett i de årlige trygdeoppgjørene blir gjeninnført.
- 2) Organisasjonene viser videre til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, har ifølge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petroleumsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Videre har strukturendringer innad i næringer påvirket lønnsutviklingen. Disse endingene er ikke direkte tallfestet i TBUs rapport. TBU viser imidlertid til at lønnsveksten for identiske arbeidstakere er betydelig høyere og kommer i tillegg til de 0,4 prosentpoengene som kan tilskrives strukturelle endringer mellom næringer. Deler av denne forskjellen skyldes strukturelle endringer innad i næringer.

En annen måte å se at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle effekter er det forhold at lønnsveksten for forhandlingsområdene som veid gjennomsnitt er så mye som 0,6 prosentpoeng over lønnsveksten for alle arbeidstakere samlet.

Organisasjonene krever, med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» at det anslaget som ble lagt til grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor (2,4 pst) blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Intensjonene i pensjonsreformen var at løpende pensjon skulle reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dette skulle sikres på en slik måte at antatt lønnsvekst skulle fratrekkes en fast faktor på 0,75%. Problemet med et slikt fratrekk kommer for dagen de år reallønnsveksten er lav. Organisasjonene forventer at Regjeringen i det minste følger opp Stortingets vedtak om regulering av løpende pensjon med gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Organisasjonene forventer at regjeringen legger frem resultatet av trygdeoppgjøret til reel politisk behandling i Stortinget våren 2017.

På vegne av *Seniorsaken* la Elisabeth Steenstup i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

1. Seniorsaken viser til organisasjonenes protokolltilførsel til protokollen av 20. april 2017 om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2017, og krever, på bakgrunn av reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold», at det anslaget som ble lagt til

grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Kravet er begrunnet nærmere i protokolltilførselen.

2. Seniorsaken krever videre at pensjonene i 2017 reguleres på lik linje med lønnsutviklingen.

Begrunnelse:

Utgangspunktet i Regjeringens og Stortingets pensjonsvedtak i 2009 var at pensjonistene skulle ha en rimelig del av velstandsøkningen. Det ble først foreslått at man skulle regulere pensjonene med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, jfr. St.meld. nr. 5 (2006-2007). Effekten ble at pensjonene skulle reguleres svakere enn det da gjeldende regelverket. I stortingsmeldingen ble det uttalt at det i beregningene var forutsatt en reallønnsvekst på 1,5 prosent per år og dermed en årlig realvekst på 0,75 prosent etter reguleringen av pensjonen. I Ot.prp. nr. 37 (2008-2009) ble det foreslått at pensjonene for enkelthetens skyld skulle underreguleres med 0,75 prosent da man forutsatte at reallønnsveksten skulle bli minst 1,5 prosent på årsbasis. Statsråd Dag Terje Andersen sa i debatten den 15. mai 2009 at «hvis vi ser på et nivå som er sånn noenlunde, og ikke presis på desimalen – på 6 pst. lønnsøkning og 3 pst. prisstigning – kommer pensjonistene til å få en betydelig reallønnsøkning.» Uttalelsen viser at man da forliket ble inngått hadde en helt annen forventning til reallønnsveksten i årene fremover enn det som ble tilfellet.

Vi har nå regnet på hvilken realvekst noen pensjonister har hatt i perioden 2011 til 2016. Våre tall indikerer en gjennomsnittlig realvekst ned mot 0,2 prosent som jo er et vesentlig lavere tall enn det Stortinget la til grunn ved innføringen av pensjonsreformen.

Etter vår vurdering har erfaringen vist at reguleringen av pensjoner under utbetaling ikke på noen måte svarer til de forutsetninger som lå til grunn for Stortingets vedtak. Realiteten er altså at underreguleringen skjer på sviktende grunnlag.

Om man betenker at en pensjonist i gjennomsnitt lever ca. 14-15 år etter pensjoneringen er det nå gått nesten halvparten av den tiden med vesentlig lavere pensjon enn det som var forutsetningen.

På vegne av *Forsvarets seniorforbund (FSF)* la Geir Anda i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

Innledning

Forsvarets seniorforbund (FSF) vil innledningsvis vise til at pensjonssystemet må være tuftet på forutsigbare forhold når det gjelder opptjening og utbetaling. Pensjonsordningens struktur og innhold må derfor ligge fast over tid. FSF sitt prinsipielle syn er at pensjonistene skal ha samme utvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. FSF sitt langsiktige mål er at vi skal følge de yrkesaktives lønnsvekst slik det var før den nye pensjonsreformen ble innført jfr stortingsvedtak nr. 447 av 28. mai 2003. I årets trygdeoppgjør er det regulering av grunnbeløpet og de løpende pensjoner som er i fokus.

Figur 6.3

Kjøpekraftsutvikling

FSF viser til pressemelding fra Regjeringen av 11. mai 2017 vedrørende revidert nasjonalbudsjett. Vi er positive til at Regjeringen foreslår en skattelettelse for pensjonister på 840 millioner kr per år, noe som innebærer at satsen i minstefradraget for pensjon øker med 2 prosentenheter. FSF er også positive til det nye pensjonspareproduktet som et grunnlag for å legge til rette for privat sparing til pensjon. Vi setter også pris på forslaget om å prioritere pensjonistene slik at det bygges flere og bedre sykehjemsplasser (2,15 milliarder kroner). FSF vil imidlertid bemerke at i Regjeringens fordelingspolitiske tiltak, herunder skatte- og avgiftspolitikken fattes det vedtak som påvirker pensjonistenes økonomiske situasjon. FSF's syn er at disse er lite forutsigbare og i prinsippet ikke skal legges til grunn som utvikling av pensjonenes realverdi.

Regulering av pensjon under utbetaling

FSF viser til Stortingets vedtak av 26. mai 2005 i forbindelse med behandlingen av St.meld nr 12 (2004-2005) Pensjonsreform – trygghet for pensjonene heter det blant annet:

«Etter at pensjonsreformen er trådt i kraft justeres løpende pensjoner i folketrygden med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

Opparbeidede pensjonsrettigheter justeres med lønnsveksten. Garantipensjonen lønnsindekseres justert for utviklingen i levealder.»

Ved behandling av Ot.prop nr 37 (2008-2009) ble imidlertid Stortingets vedtak om at pensjoner under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten vedtatt gjennomført ved at pensjoner reguleres med lønnsveksten deretter fratrasket en fast faktor på 0,75 prosent.

I de økonomiske beregningene av virkninger av pensjonsreformen hadde man forutsatt en årlig reallønnsvekst på 1,5 prosent. Med en fast faktor på 0,75 prosent skulle denne forutsetningen gi en realvekst i utbetalt pensjon på om lag halvparten av reallønnsveksten.

FSF vil hevde at denne forutsetningen ikke lenger er til stede, noe som innebærer at pensjoner under utbetaling ikke lenger får økning i realverdi slik som forutsatt. FSF mener at når forutsetningen som reguleringsmodellen er basert på ikke gir den utviklingen i pensjonene som er forutsatt, må modellen eller forutsetningene revideres/justeres. FSF henstiller Regjeringen til å fremme denne problemstillingen til Stortinget.

FSF krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2017 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering om et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødvendig store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen. Dersom Regjeringen står fast på denne modellen, henstiller FSF Regjeringen om å supplere modellen med en sikringsmekanisme som vil motvirke særlig lav regulering.

FSF's krav til trygdeoppgjøret for 2017:

1. FSF viser til felles protokolltilførsel fra det engere utvalg i protokoll av 20. april 2017 og krever at lønnsveksten i 2016 ikke korrigeres for strukturelle endringer og andre strukturelle effekter slik at forventet lønnsvekst for 2016 på 2,4 prosent legges til grunn for drøftingene.

2. FSF krever at alderspensjonene i 2017 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,4 prosent og anslått prisvekst på 1,9 prosent. FSF's samlede krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir 2,4 %. Det vil gi alderspensjonistene en inntekstvekst i 2017 på 2,15 prosent.

Forsvarets seniorforbund forventer at regjeringen legger fram resultatet av trygdedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Landslaget for offentlige pensjonister (LOP)* la Hans Erik Pettersen i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

Landslaget for offentlig pensjonister (LOP) krever primært at pensjonistene skal ha samme real-utvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter. Det betyr at vi krever at løpende pensjoner skal reguleres på årsbasis med samme prosentstøt som snittet av de yrkesaktives lønnsutvikling korrigert med forskjellen mellom forventet og faktisk utvikling de to siste år. LOP vil m.a.o. ha opphevet underreguleringen.

LOP viser til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, har ifølge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petrole-umsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Videre har strukturendringer innad i næringer påvirket lønnsutviklingen. Disse endingene er ikke direkte tallfestet i TBUs rapport. TBU viser imidlertid til at lønnsveksten for identiske arbeidstakere er betydelig høyere og kommer i tillegg til de 0,4 prosentpoengene som kan tilskrives strukturelle endringer mellom næringer. Deler av denne forskjellen skyldes strukturelle endringer innad i næringer.

En annen måte å se at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle effekter er det forhold at lønnsveksten for forhandlingsområdene som veid gjennomsnitt er så mye som 0,6 prosentpoeng over lønnsveksten for alle arbeidstakere samlet.

LOP krever, med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» at det anslaget som ble lagt til grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor (2,4 pst) blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Med bakgrunn i stipulert lønnsutvikling i revidert nasjonalbudsjett for de yrkesaktive på 2,4 prosent krever LOP primært en regulering av de løpende pensjoner på 2,4 prosent på årsbasis.

Figur 6.5

Subsidiært krever LOP at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2017 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

LOP viser til Innst O nr 67 (2008-2009) der det klart framgår at «gjennomsnittet av lønns- og pris-vekst gjennomføres ved at» en nytter en fradragfaktor på 0,75 prosent. Til grunn for faktoren 0,75 prosent, var en gjennomsnittlig reallønnsvekst på 1,5 prosent for de yrkesaktive, jf OT prp. 37(2008-2009). Historisk har dette slått til, fram til 2014, men nå har vi gått inn i en økonomisk situasjon der vi sannsynligvis i flere år framover vil se en realvekst for de yrkesaktive vesentlig lavere enn 1,5 prosent. Forutsetningene for at faktoren på 0,75 prosent er en gjennomføringsmetode for å oppnå gjennomsnittet av lønn og pris for de yrkesaktive er med andre ord brutt.

LOP krever på denne bakgrunn subsidiært at alderspensjonene i 2017 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,4 prosent og anslått prisvekst på 1,9 prosent, det vil si 2,15 prosent på årsbasis. Det vil gi alderspensjonistene halvparten av den forventede realinntektøkningen som lønnsstakerne forventes å få.

LOP forventer at regjeringen legger fram resultatet av tryggedrøftingene til reell politisk behandling i Stortinget.

På vegne av *Unio, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og Landsorganisasjonen i Norge (LO)* la Erik Orskaug i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever at reguleringen av løpende pensjoner legges om fra 2017 slik at denne gjennomføres med halvparten av lønnsveksten og halvparten av prisveksten. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon, men dagens operasjonalisering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og bidratt til å svekke oppslutningen om reguleringsordningen.

Organisasjonene Unio, FFO og LO viser videre til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnsstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, har ifølge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petroleumsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Videre har strukturendringer innad i næringer påvirket lønnsutviklingen. Disse endingene er ikke direkte tallfestet i TBUs rapport. TBU viser imidlertid til at lønnsveksten for identiske arbeidstakere er betydelig høyere og kommer i tillegg til de 0,4 prosentpoengene som kan tilskrives strukturelle endringer mellom næringer. Deler av denne forskjellen skyldes strukturelle endringer innad i næringer.

Figur 6.6

En annen måte å se at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle effekter er det forhold at lønnsveksten for forhandlingsområdene som veid gjennomsnitt er så mye som 0,6 prosentpoeng over lønnsveksten for alle arbeidstakere samlet.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever, med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» at det anslaget som ble lagt til grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor (2,4 pst) blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever på denne bakgrunn at alderspensjonene i 2017 reguleres med gjennomsnittet av anslått lønnsvekst på 2,4 prosent og anslått prisvekst på 1,9 prosent. Det vil gi alderspensjonistene halvparten av den forventede realinntektsøkningen som lønnstakerne forventes å få.

Organisasjonenes Unio, FFO og LO samlete krav på regulering av grunnbeløpet på årsbasis blir da 2,4 prosent. Det vil gi alderspensjonistene en inntektsvekst i 2017 på 2,15 prosent.

Organisasjonene Unio, FFO og LO krever også at regjeringen legger fram trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren.

På vegne av *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)* la Helle Stensbak i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

YS viser til at lønnsveksten i 2016 var sterkt preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. Strukturelle endringer som skyldes sammensetningseffekter mellom næringer, dvs. endringer i fordelingen av lønnstakere mellom næringer med ulikt lønnsnivå, har ifølge TBU bidratt til å trekke lønnsveksten ned med 0,4 prosentpoeng. Særlig har nedgang i antall høytlønnede i petroleumsrelaterte næringer bidratt til disse effektene.

Videre har strukturendringer innad i næringer påvirket lønnsutviklingen. Disse endingene er ikke direkte tallfestet i TBUs rapport. TBU viser imidlertid til at lønnsveksten for identiske arbeidstakere er betydelig høyere og kommer i tillegg til de 0,4 prosentpoengene som kan tilskrives strukturelle endringer mellom næringer. Deler av denne forskjellen skyldes strukturelle endringer innad i næringer.

En annen måte å se at lønnsveksten i 2016 er sterkt preget av strukturelle effekter er det forhold at lønnsveksten for forhandlingsområdene som veid gjennomsnitt er så mye som 0,6 prosentpoeng over lønnsveksten for alle arbeidstakere samlet.

YS ønsker å videreføre dagens regulering av løpende pensjoner, men krever med bakgrunn i reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» at det anslaget som ble lagt til grunn for lønnsveksten i 2016 i trygdedrøftingene i fjor (2,4 pst) blir stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etter-regulering for lønnsveksten i 2016.

På vegne av *Akademikerne* la Tom Erik Aabø i møtet 15. mai 2017 fram følgende:

Figur 6.7

Akademikerne har to krav i årets tryggedrøftinger.

Fastsetting av lønnsveksten fra 2015 til 2016

På bakgrunn av at pensjon under opptjening skal følge lønnsutviklingen, reguleringsforskriftens bestemmelser om «særlige forhold» og TBUs beregninger, krever Akademikerne at det ses bort fra strukturelle endringer som har trukket den målte lønnsveksten ned når lønnsveksten fra 2015 til 2016 skal fastsettes ifm. regulering av grunnbeløpet 2017.

Vi viser til at TBU klart underbygger at den målte lønnsveksten på 1,7 pst. fra nasjonalregnskapet er sterkt påvirket av strukturelle endringer som har trukket lønnsveksten ned. Det betyr at den reelle lønnsutviklingen er høyere enn 1,7 pst. Intensjonen med reguleringsforskriften er at grunnbeløpet skal reguleres i tråd med lønnsveksten for sysselsatte. For å oppnå dette må det i år tas hensyn til at det foreligger «særlige forhold».

Vi viser her også til felles merknad fra organisasjonene til protokollen fra møtet i Engere utvalg, for en nærmere begrunnelse.

Reguleringen av pensjoner under utbetaling

Reguleringen av pensjoner under utbetaling er krevende med gjeldende regelverk når lav lønnsvekst varer ved over tid. Vi mener reguleringsmekanismen må vurderes på nytt opp mot intensjonen om en regulering med gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen, og krever at regjeringen legger fram en sak om dette for Stortinget.

Akademikerne støtter at pensjon under utbetaling skal reguleres med gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen. Vi er således ikke imot intensjonen med dagens reguleringsregime.

Det er imidlertid problematisk at den tekniske gjennomføringen, med regulering etter lønnsveksten fratrullet 0,75 pst., gir svært lav regulering når reallønnsveksten er lav. Vi har nå sett at den lave reallønnsveksten varer ved, og hvilke konsekvenser det får med negativ kjøpekraftsutvikling. Vi stiller derfor spørsmål med om forutsetningene for reguleringsregimet fortsatt holder.

Den grunnleggende forutsetningen er at reallønnsveksten over tid er om lag 1,5 pst. Vi har merket oss at det i perspektivmeldingen er foretatt en nedjustering av forventet produktivitetsvekst. Det kan isolert sett tilsi at fradraget på 0,75 pst. er for høyt.

Uavhengig av dette bør regjeringen også vurdere å supplere med en sikringsmekanisme som motvirker særlig lav regulering. Akademikerne har bedt om dette tidligere.

Vi anser det også som aktuelt å faktisk regulere etter gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten.

Akademikerne har ikke tatt endelig stilling til hvilken løsning som bør velges, og er opptatt at regjeringen ser på alternativer for å finne en løsning på dagens utfordringer, innenfor rammen av det gjeldende pensjonsforliket.

Vi viser her også til vår merknad til protokollen i fjor, og krever at regjeringen utreder reguleringsregimet og sender dette til Stortinget.

Trygdeoppgjøret 2017 er gjennomført i henhold til gjeldende regler for regulering av grunnbeløpet og pensjoner, jf. forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden, jf. folketryktdloven §§ 1-4, 19-14 og 20-18.

I møtet 16. mai 2017 redegjorde arbeids- og sosialministeren for tallgrunnlaget for regulering av pensjonene fra 1. mai 2017.

Etter møter 15. og 16. mai 2017 legges følgende til grunn for reguleringen av grunnbeløpet og pensjoner i folketrygden fra 1. mai 2017:

- at forventet lønnsvekst i inneværende år er 2,4 prosent, slik det fremkommer i revidert nasjonalbudsjett
- at faktisk lønnsvekst for 2016 foreløpig er beregnet til 1,7 prosent, det vil si et negativt avvik på 0,7 prosentpoeng i forhold til fjorårets anslag på 2,4 prosent.
- at faktisk lønnsvekst for 2015 fortsatt er anslått til 2,8 prosent, slik at det ikke foreligger noe avvik i forhold til tidligere anslag.

Protokolltilførsel fra Unio, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken

Unio, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken viser til at regjeringen har avvist pensjonistorganisasjonenes og arbeidstakerorganisasjonenes krav om at pensjonene i år ikke skal etterreguleres for 2016. Dette innebærer at alderspensjonene reelt går ned med 1 pst. i år. Uførepensjonene får også en svak reell nedgang.

Organisasjonene mener lønnsveksten i 2016 var sterk preget av strukturelle endringer i arbeidsmarkedet. TBUs rapport har behørig forklart hvordan strukturendringene har påvirket den målte lønnsveksten i fjor. Organisasjonene ser alvorlig på at regjeringen underkjenner det arbeidet TBU gjør med å tilrettelegge tallgrunnlaget for reguleringen av pensjonene.

Organisasjonene avviser regjeringens forslag om å kompensere svak regulering med skattelettelser for pensjonistene. Skatt skal ikke blandes inn trygdereguleringene. Forslaget om økt minstepensjon for pensjon treffes dessuten ikke de uføre, minstepensjonistene og de som har liten tilleggspensjon eller alle andre ytelser og støtteordninger som reguleres med grunnbeløpet.

Organisasjonene viser videre til at regjeringen ikke vil imøtekomme kravet om at reguleringen av løpende pensjon legges om fra 2017 til et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Dette har hele tiden vært Stortingets intensjon. Dagens regulering med et fratrekk på 0,75 prosent har gitt unødige store svingninger og reell nedgang i alderspensjonene 3 år på rad. Organisasjonene mener dagens regulering bidrar til å svekke oppslutningen om Pensjonsreformen.

Unio, Forsvarets seniorforbund og Seniorsaken viser også til at kravet om at regjeringen legger frem trygdeoppgjøret til reell behandling i Stortinget før sommeren. Dette er nødvendig for at Stortinget kan se reguleringen av grunnbeløpet og pensjonene sammen med behandlingen av Revidert budsjett for 2017.

Protokolltilførsel fra YS

Strukturelle effekter i arbeidsmarkedet har preget TBU-tallene for lønnsvekst i 2016 på en slik måte at det er god grunn til å anvende reguleringsforskriftens bestemmelser om "særlige forhold" ved reguleringen i 2017. Anslaget som ble lagt til grunn i 2016 for lønnsveksten i 2016 (2,4 pst.) bør bli stående i årets trygdedrøftinger, slik at det ikke foretas etterregulering for lønnsveksten i 2016.

Protokolltilførsel fra LO

LO er skuffet over Regjeringens manglende vilje til en omlegging av reguleringen, som gir mindre svingninger i inntektsveksten til pensjonistene og er bedre forankret i den økonomiske utviklingen på lengre sikt.

LO beklager videre at pensjonistene i år ikke sikres realinntektsvekst, og peker særlig på situasjonene for minstepensjonistene.

Protokolltilførsel fra Akademikerne

Akademikerne viser til muligheten reguleringsforskriften gir for å ta hensyn til «særlige forhold». Som det framgår av vårt krav er det dokumentert at struktureffekter har trukket den målte lønnsveksten ned, slik at den målte lønnsveksten ikke er i samsvar med den faktiske lønnsutviklingen for sysselsatte.

Vi er skuffet over at regjeringen ikke følger opp dette. Når regjeringen velger å ikke korrigere for strukturelle effekter blir konsekvensen at grunnbeløpet ikke følger den egentlige lønnsveksten, og at oppreguleringen av både pensjon under opptjening og utbetaling blir lavere enn forutsatt. Det kan bidra til å svekke oppslutningen om pensjonsreformen.

Reguleringen av pensjoner under utbetaling er krevende med gjeldende regelverk når lav lønnsvekst varer ved over tid. Vi stiller spørsmål ved om den grunnleggende forutsetningen om en reallønnsvekst på 1,5 pst. er realistisk framover. Akademikerne mener reguleringsmekanismen må vurderes på nytt opp mot målsettingen om regulering med gjennomsnittet av pris- og lønnsutviklingen, jf. med vårt krav.

Oslo, 16. mai 2017

Pensjonistforbundet

Forsvarets seniorforbund

Seniorsaken

Landslaget for offentlige pensjonister

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Landsorganisasjonen i Norge

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

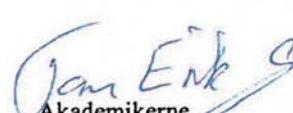

Unio

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Akademikerne

Arbeids- og sosialdepartementet

Tillegg til protokoll

Pensjonistforbundet, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner og Landslaget for offentlige pensjonister finner å måtte tilkjenne sin protest mot regjeringens uvilje til å benytte særlige forhold, som

Figur 6.11

følge av strukturelle endringer, og som i sum medfører at grunnbeløpet og løpende pensjon reguleres lavere enn prisveksten ved ikke å signere årets protokoll.

Figur 6.12

Vedlegg 7**Tabeller**

Tabell 7.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

Fra	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
	Pr. år kr	Pr. md. kr	År	Beløp kr
1.01.1967	5 400	450,00	1967	5 400
1.01.1968	5 900	491,67	1968	5 900
1.01.1969	6 400	533,33	1969	6 400
1.01.1970	6 800	566,67	1970	6 800
1.01.1971	7 200	600,00		
1.05.1971	7 500	625,00	1971	7 400
1.01.1972	7 900	658,33	1972	7 900
1.01.1973	8 500	708,33	1973	8 500
1.01.1974	9 200	766,67		
1.05.1974	9 700	808,33	1974	9 533
1.01.1975	10 400	866,67		
1.05.1975	11 000	916,67	1975	10 800
1.01.1976	11 800	983,33		
1.05.1976	12 100	1 008,33	1976	12 000
1.01.1977	13 100	1 091,67		
1.05.1977	13 400	1 116,67		
1.12.1977	14 400	1 200,00	1977	13 383
1.07.1978	14 700	1 225,00	1978	14 550
1.01.1979	15 200	1 266,67	1979	15 200
1.01.1980	16 100	1 341,67		
1.05.1980	16 900	1 408,33	1980	16 633
1.01.1981	17 400	1 450,00		
1.05.1981	19 100	1 591,67		
1.10.1981	19 600	1 633,33	1981	18 658
1.05.1982	21 200	1 766,67	1982	20 667
1.01.1983	21 800	1 816,67		
1.05.1983	22 600	1 883,33	1983	22 333
1.05.1984	24 200	2 016,67	1984	23 667
1.05.1985	25 900	2 158,33	1985	25 333

Tabell 7.1 Oversikt over grunnbeløpet i folketrygden fra 1967. Kroner

Fra	Størrelsen på grunnbeløpet		Gjennomsnittlig årlig grunnbeløp	
	Pr. år kr	Pr. md. kr	År	Beløp kr
1.01.1986	26 300	2 191,67		
1.05.1986	28 000	2 333,33	1986	27 433
1.05.1987	29 900	2 491,67	1987	29 267
1.01.1988	30 400	2 533,33		
1.04.1988	31 000	2 583,33	1988	30 850
1.04.1989	32 700	2 725,00	1989	32 275
1.05.1990	34 000	2 833,33		
1.12.1990	34 100	2 841,67	1990	33 575
1.05.1991	35 500	2 958,33	1991	35 033
1.05.1992	36 500	3 041,67	1992	36 167
1.05.1993	37 300	3 108,33	1993	37 033
1.05.1994	38 080	3 173,33	1994	37 820
1.05.1995	39 230	3 269,17	1995	38 847
1.05.1996	41 000	3 416,67	1996	40 410
1.05.1997	42 500	3 541,67	1997	42 000
1.05.1998	45 370	3 780,83	1998	44 413
1.05.1999	46 950	3 912,50	1999	46 423
1.05.2000	49 090	4 090,83	2000	48 377
1.05.2001	51 360	4 280,00	2001	50 603
1.05.2002	54 170	4 514,17	2002	53 233
1.05.2003	56 861	4 738,42	2003	55 964
1.05.2004	58 778	4 898,17	2004	58 139
1.05.2005	60 699	5 058,25	2005	60 059
1.05.2006	62 892	5 241,00	2006	62 161
1.05.2007	66 812	5 567,67	2007	65 505
1.05.2008	70 256	5 854,67	2008	69 108
1.05.2009	72 881	6 073,42	2009	72 006
1.05.2010	75 641	6 303,42	2010	74 721
1.05.2011	79 216	6 601,33	2011	78 024
1.05.2012	82 122	6 843,50	2012	81 153
1.05.2013	85 245	7 103,75	2013	84 204
1.05.2014	88 370	7 364,16	2014	87 328
1.05.2015	90 068	7 505,67	2015	89 502
1.05.2016	92 576	7 714,67	2016	91 740
1.05.2017	93 634	7 802,83	2017	93 281

Tabell 7.2 Utviklingen av folketrygdens minsteytelse for alderspensjonister, uføretrygdde og unge uføre i perioden 1.05.1992–30.04.2018. Kroner

	Minste pensjonsnivå				
	Alderspensjonist		Uføretrygdet		Enslige unge uføre
	Enslige Pr. år	Ektepar Pr. år	Enslige Pr. år	Ektepar Pr. år	
1.05.92–30.04.93	58 583	94 752	58 583	94 752	87 096
1.05.93–31.12.93	59 868	96 816	59 868	96 816	88 992
1.01.94–30.04.94	59 868	101 088 ¹	59 868	101 088 ¹	88 991
1.05.94–31.12.94	61 116	103 200	61 116	103 200	90 852
1.01.95–30.04.95 ²	61 512	103 992	61 512	103 992	90 852
1.05.95–30.04.96	63 372	107 136	63 372	107 136	93 600
1.05.96–30.04.97	66 240	111 984	66 240	111 984	97 836
1.05.97–30.04.98 ³	69 360	117 456	69 360	117 456	101 412
1.05.98–30.04.99 ⁴	81 360	140 040	81 360	140 040	108 252
1.05.99–30.04.00	84 204	144 912	84 204	144 912	112 032
1.05.00–30.04.01	88 032	151 512	88 032	151 512	117 132
1.05.01–30.04.02	92 100	158 520	92 100	158 520	122 544
1.05.02–30.04.03	97 140	167 208	97 140	167 208	129 252
1.05.03–30.04.04	101 964	181 200 ⁵	101 964	181 200 ⁵	135 660
1.05.04–30.04.05	105 408	190 248 ⁶	105 408	190 248 ⁶	140 244
1.05.05–30.04.06	108 852	199 512 ⁷	108 852	199 512 ⁷	144 828
1.05.06–30.04.07	112 788	206 712	112 788	206 712	150 060
1.05.07–30.04.08	119 820	219 600	119 820	219 600	159 420
1.05.08–30.04.09 ⁸	136 296	251 496	136 296	251 496	173 532 ⁹
1.05.09–30.04.10 ¹⁰	143 568	265 272	143 568	265 272	180 012
1.05.10–30.04.11 ¹¹	151 272	279 864	151 272	279 864	186 828
1.05.11–30.04.12 ¹²	157 639	291 644	158 424	293 088	195 660
1.05.12–30.04.13	162 615	300 850	164 256	303 864	202 848
1.05.13–30.04.14	167 963	310 744	170 496	315 408	210 564
1.05.14–31.12.14	173 274	320 570	176 736	326 976	218 268
1.01.15–30.04.15 ¹³	173 274	320 570	219 158	402 968	257 157
1.05.15–30.04.16	175 739	325 132	223 369	410 710	262 098
1.05.16–31.08.16	179 748	332 548	229 588	422 146	269 396
1.09.16–30.04.17 ¹⁴	183 748	341 530	229 588	431 404	269 396
1.05.17–31.08.17	184 766	343 422	232 212	426 972 ¹⁵	272 475
1.09.17–30.04.18 ¹⁶	188 766	345 422	232 212	426 972	272 475

¹ Heving av sats for særtillegget for ektepar fra 1.01.1994. Ny sats 2 x 60,5 pst. av grunnbeløpet, dvs. dobbelt av ordinær sats og ny minstesats.

² Heving av sats for særtillegget fra 1.01.1995. Ordinær sats utgjorde 61,55 pst. av grunnbeløpet.

³ Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1997. Ordinær sats utgjorde 63,2 pst. av grunnbeløpet (minstesats 57,5 pst).

⁴ Heving av sats for særtillegget fra 1.05.1998. Ordinær sats utgjorde 79,33 pst. av grunnbeløpet, mens minstesats er 74 pst. av grunnbeløpet.

⁵ Grunnpensjonen for ektepar økte fra 0,75 G til 0,8 G fra 1.05.2003.

- ⁶ Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,825 G fra 1.05.2004.
- ⁷ Grunnpensjonen for ektepar økte til 0,85 G fra 1.05.2005.
- ⁸ Ordinær sats for særtillegget økte til 94 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2008.
- ⁹ De medregnede framtidige pensjonspoengene for unge uføre ble hevet fra 3,30 til 3,50 fra 1.05.2008.
- ¹⁰ Ordinær sats for særtillegget økte til 97 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2009.
- ¹¹ Ordinær sats for særtillegget økte til 100 pst. av grunnbeløpet fra 1.05.2010.
- ¹² Fra og med 1.05.2011 er satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister regulert i samsvar med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjusteringen, mens minstepensjon for uførepensjonister er regulert i samsvar med grunnbeløpet (lønnsveksten). Et ektepar med alderspensjon er sikret et samlet pensjonsnivå tilsvarende to ganger ordinær sats.
- ¹³ Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt. Minstesatsen for gifte og samboende er 2,28 G (ordinær sats) og for enslige 2,48 G (høy sats). For unge uføre er minstesatsene henholdsvis 2,66 G og 2,91 G.
- ¹⁴ Fra 1.09.2016 økte grunnpensjonen til gifte og samboende pensjonister fra 0,85 G til 0,90 G. Lav og ordinær sats for minste pensjonsnivå for alderspensjonister økte, og det ble innført en ny, særskilt sats for enslige alderspensjonister. Minste årlige ytelse for gifte og samboende uføretrygdede er økt til 2,33 G dersom vedkommende mottar uføretrygd som er en omregnet uførepensjon.
- ¹⁵ Minstesatsen for gifte og samboende uføretrygdede med uføretrygd som er en omregnet uførepensjon er 2,33 G = 436 334 kroner fra 1.05.2017 (ingen endring fra 1.09.2017).
- ¹⁶ Fra 1.09.2017 økte alle satsene for minste pensjonsnivå for alderspensjonister.
- Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 7.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2016

Endring i realverdi fra året før										
Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunn- beløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon			
År	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	Gj.sn. grunn- beløp
1970	7 810	11 970	7 810	11 970	6 800	-	-	-	-	-
1971	8 900	13 850	8 900	13 850	7 400	6,8	8,4	6,8	8,4	2,0
1972	9 664	15 023	9 664	15 023	7 900	1,7	1,6	1,7	1,6	-0,0
1973	10 445	16 220	10 445	16 220	8 500	0,2	0,1	0,2	0,1	-0,2
1974	11 655	18 101	11 655	18 101	9 533	2,3	2,3	2,3	2,3	2,8
1975	13 308	20 696	13 308	20 696	10 800	2,3	2,4	2,3	2,4	1,5
1976	15 363	24 215	15 363	24 215	12 000	5,6	7,0	5,6	7,0	1,6
1977	17 770	28 331	17 770	28 331	13 383	5,9	7,1	5,9	7,1	2,1
1978	20 228	32 760	20 228	32 760	14 550	5,3	6,9	5,3	6,9	0,6
1979	21 780	35 406	21 780	35 406	15 200	2,9	3,3	2,9	3,3	-0,1
1980	24 345	39 339	24 345	39 339	16 633	0,7	0,1	0,7	0,1	-1,5
1981	27 882	45 066	27 882	45 066	18 658	1,0	1,0	1,0	1,0	-1,1
1982	31 228	50 633	31 228	50 633	20 667	0,5	0,9	0,5	0,9	-0,6
1983	34 153	55 248	34 153	55 248	22 333	0,8	0,6	0,8	0,6	-0,4
1984	36 516	59 056	36 516	59 056	23 667	0,5	0,5	0,5	0,5	-0,4
1985	39 220	63 496	39 220	63 496	25 333	1,7	1,8	1,7	1,8	1,3
1986	42 884	69 196	42 884	69 196	27 433	2,1	1,7	2,1	1,7	1,1
1987	45 724	73 776	45 724	73 776	29 267	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9

Tabell 7.3 Minsteytelse (årlig gjennomsnitt) for enslige og ektepar og grunnbeløpet (årlig gjennomsnitt). Endring i realverdien. 1970–2016

Endring i realverdi fra året før										
	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		Gj.sn. grunn- beløp kr	Minsteytelse uføretrygd		Minste pensjonsnivå alderspensjon		
År	Enslig	Ektepar	Enslig	Ektepar		Enslig pst.	Ektepar pst.	Enslig pst.	Ektepar pst.	Gj.sn. grunn- beløp
1988	48 786	78 966	48 786	78 966	30 850	0,0	0,4	0,0	0,4	-1,2
1989	51 174	82 896	51 174	82 896	32 275	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1
1990	53 438	86 652	53 438	86 652	33 575	0,3	0,4	0,3	0,4	-0,1
1991	56 112	90 840	56 112	90 840	35 033	1,5	1,3	1,5	1,3	0,8
1992	58 048	93 890	58 048	93 890	36 167	1,1	1,0	1,1	1,0	0,9
1993	59 440	96 128	59 440	96 128	37 033	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
1994	60 700	102 496	60 700	102 496	37 820	0,7	5,1	0,7	5,1	0,7
1995	62 752	106 088	62 752	106 088	38 847	0,9	1,0	0,9	1,0	0,2
1996	65 284	110 368	65 284	110 368	40 410	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
1997	68 320	115 632	68 320	115 632	42 000	2,0	2,1	2,0	2,1	1,3
1998	77 360	132 512	77 360	132 512	44 413	10,7	12,1	10,7	12,1	3,4
1999	83 256	143 288	83 256	143 288	46 423	5,2	5,7	5,2	5,7	2,2
2000	86 756	149 312	86 756	149 312	48 377	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
2001	90 744	156 184	90 744	156 184	50 603	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
2002	95 460	164 312	95 460	164 312	53 233	3,9	3,9	3,9	3,9	3,9
2003	100 356	176 536	100 356	176 536	55 964	2,6	4,9	2,6	4,9	2,6
2004	104 260	187 232	104 260	187 232	58 139	3,4	5,6	3,4	5,6	3,4
2005	107 704	196 424	107 704	196 424	60 059	1,7	3,3	1,7	3,3	1,7
2006	111 476	204 312	111 476	204 312	62 161	1,2	1,7	1,2	1,7	1,2
2007	117 476	215 304	117 476	215 304	65 505	4,6	4,6	4,6	4,6	4,6
2008	130 804	240 864	130 804	240 864	69 108	7,3	7,8	7,3	7,8	1,6
2009	141 144	260 680	141 144	260 680	72 006	5,7	6,0	5,7	6,0	2,0
2010	148 704	275 000	148 704	275 000	74 721	2,8	3,0	2,8	3,0	1,3
2011	156 040	288 680	155 517	287 717	78 024	3,6	3,7	3,3	3,3	3,1
2012	162 312	300 272	160 956	297 781	81 153	3,2	3,2	2,7	2,7	3,2
2013	168 416	311 560	166 180	307 446	84 204	1,6	1,6	1,1	1,1	1,6
2014	174 656	323 120	171 504	317 295	87 328	1,7	1,7	1,2	1,2	1,7
2015 ¹	221 965	408 129	174 917	323 611	89 502	24,5	23,7	-0,1	-0,1	0,4
2016	227 515	421 420	179 745	333 070	91 740	-1,0	-0,3	-0,8	-0,6	-1,0

¹ Fra 1.01.2015 er uførepensjon endret til uføretrygd og blir skattlagt som lønn. For å videreføre nivået etter skatt, er minstesatsene økt.

Tabell 7.4 Personer med pensjon/overgangsstønnad fra folketrygden

	Pr. 31. desember 2014			Pr. 31. desember 2015			Pr. 31. desember 2016		
	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle	Antall personer	Av dette med minste- ytelse	I pst av alle
Alders- pensjonister	837 525	149 920	18	868 513	143 394	17	894 185	158 597	18
Uføretrygdede	311 875	57 450	18	314 748	65 107	21	318 244	66 540	21
Gjenlevende ektefeller	17 579	4 932	28	16 719	4 718	28	15 991	4 531	28
Tidligere familiepleiere	58	58	100	48	48	100	41	41	100
Ugifte forsør- gere og skilte eller separerte forsørgere	19 154	19 154	100	17 957	17 957	100	14 493	14 493	100
I alt	1 186 191	231 514	20	1 217 985	231 224	19	1 242 954	244 202	20

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 7.5 Alderspensjonister og uføretrygdede med minste ytelse pr. 31.12.2016

	Kvinner	Menn	I alt
<i>Alderspensjonister i alt</i>	<i>137 814</i>	<i>20 783</i>	<i>158 597</i>
67–69 år	15 683	2 998	18 681
70 år og over	122 131	17 785	139 916
<i>Uføretrygdede i alt</i>	<i>49 242</i>	<i>17 298</i>	<i>66 540</i>
Under 50 år	12 402	6 352	18 754
50–59 år	16 310	6 306	22 616
60–66 år	20 239	4 596	24 835
67–69 år	291	44	335
<i>I alt</i>	<i>187 056</i>	<i>38 081</i>	<i>225 137</i>

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 7.6 Alderspensionister og uføretrygdede med full pensjon samt gjenlevende ektefeller med og uten tilleggspensjon pr. 31.12.2016

	Bare pensjonister med full pensjon		Gjenlevende ektefeller med pensjon/ overgangsstønad	I alt
	Alders-pensjonister med full pensjon	Uføretrygdede med full pensjon ¹		
Uten tilleggspensjon	29 916		327	30 243
Under 0,55G	78 710		8 619	87 329
0,55–0,60	7 388		626	8 014
0,60–0,80	34 101		2 075	36 176
0,80–1,00	43 582		1 663	45 245
1,00–1,50	170 002		2 168	172 170
1,50–2,00	230 198		511	230 709
Over 2,00G	285 811		2	285 813
<i>I alt</i>	<i>879 708</i>	<i>264 353</i>	<i>15 991</i>	<i>1 160 052</i>

¹ Ettersom uføretrygdede ikke lenger har tilleggspensjon som en del av uføretrygden, er det ikke mulig å fordele disse etter inndelingen i tabellen.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 7.7 Personer med pensjongivende inntekt utover grunnbeløpet (unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

År	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1967	379 284	1 000 303	1 379 587	31,0	82,0
1970	406 912	1 000 262	1 407 174	32,7	80,3
1973	467 148	1 019 234	1 486 382	36,8	79,9
1975	506 236	1 034 142	1 540 378	39,4	79,9
1977	581 234	1 068 877	1 650 111	44,7	81,5
1978	616 895	1 074 064	1 690 959	47,2	81,3
1979	646 502	1 081 518	1 728 020	49,2	81,5
1980	677 229	1 096 561	1 773 790	51,2	82,1
1981	698 253	1 097 511	1 795 764	52,5	81,6
1982	710 012	1 083 001	1 793 013	53,1	79,9
1983	722 474	1 080 593	1 803 067	53,6	79,1
1984	745 200	1 087 816	1 833 016	53,0	79,1
1985	776 418	1 100 216	1 876 634	56,9	79,3
1986	812 883	1 122 975	1 935 858	59,1	80,2
1987	846 414	1 128 753	1 975 167	61,1	79,9
1988	861 669	1 128 573	1 990 242	61,8	79,1
1989	850 403	1 099 913	1 950 316	60,7	76,7

Tabell 7.7 Personer med pensjonsgivende inntekt utover grunnbeløpet
(unntatt personer som fikk godskrevet pensjonspoeng etter særregler for uføretrygdede)

År	Antall personer			I prosent av folketallet 17–69 år	
	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner pst.	Menn pst.
1990	856 668	1 089 392	1 946 060	61,0	75,8
1991	865 544	1 082 327	1 947 871	61,4	74,9
1992	872 979	1 079 078	1 952 057	61,7	74,3
1993	884 425	1 081 504	1 965 929	62,2	74,2
1994	900 904	1 099 311	2 000 215	63,2	75,2
1995	918 852	1 116 499	2 035 351	64,2	76,1
1996	935 019	1 132 310	2 067 329	65,0	76,9
1997	951 227	1 154 670	2 105 897	65,8	78,0
1998	971 935	1 117 106	2 089 041	66,8	79,0
1999	982 630	1 180 713	2 163 343	67,1	78,7
2000	993 640	1 184 738	2 178 378	67,5	78,4
2001	1 004 786	1 192 262	2 197 048	67,9	78,6
2002	1 042 390	1 217 940	2 260 330	69,9	79,7
2003	1 047 220	1 213 481	2 260 701	69,7	78,8
2004	1 055 298	1 220 056	2 275 354	69,6	78,6
2005	1 066 792	1 233 628	2 300 420	69,6	78,6
2006	1 091 040	1 268 836	2 359 876	70,3	79,7
2007	1 122 217	1 310 901	2 433 188	71,4	80,8
2008	1 156 258	1 354 359	2 510 617	72,4	81,8
2009	1 199 278	1 330 498	2 529 776	74,0	79,1
2010	1 212 216	1 344 625	2 556 841	73,6	78,7
2011	1 195 697	1 317 778	2 513 475	71,5	75,6
2012	1 235 603	1 378 889	2 614 492	72,9	77,8
2013	1 249 364	1 397 482	2 646 846	72,8	77,8
2014	1 256 541	1 411 299	2 667 840	72,5	77,7
2015	1 265 727	1 416 994	2 682 721	72,5	77,4

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabell 7.8 Utvikling av gjennomsnittlig pensjonspoeng for ikke-uføre 1967–2015¹

År	Kvinner	Menn	År	Kvinner	Menn
1967	1,88	3,55	1992	2,92	4,25
1968	1,87	3,52	1993	2,95	4,24
1969	1,84	3,49	1994	2,99	4,27
1970	1,90	3,63	1995	3,02	4,30
1971	1,96	3,82	1996	3,06	4,32
1972	2,03	3,89	1997	3,10	4,37
1973	2,08	3,96	1998	3,13	4,41
1974	2,09	4,01	1999	3,18	4,42
1975	2,19	4,14	2000	3,19	4,41
1976	2,30	4,29	2001	3,22	4,43
1977	2,26	4,30	2002	3,21	4,39
1978	2,26	4,32	2003	3,20	4,32
1979	2,23	4,29	2004	3,18	4,28
1980	2,27	4,31	2005	3,20	4,28
1981	2,31	4,30	2006	3,24	4,31
1982	2,33	4,20	2007	3,27	4,34
1983	2,36	4,25	2008	3,32	4,35
1984	2,41	4,30	2009	3,30	4,33
1985	2,46	4,36	2010	3,28	4,28
1986	2,53	4,40	2011	3,28	4,26
1987	2,69	4,60	2012	3,29	4,26
1988	2,74	4,64	2013	3,30	4,25
1989	2,77	4,54	2014	3,30	4,21
1990	2,88	4,61	2015	3,32	4,20
1991	2,95	4,61			

¹ Det er ikke tatt hensyn til at en del av personene i tallgrunnlaget er født i 1963 og senere, og dermed bare omfattes av nye opptjeningsregler

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2017

